

interkom

ČS FANDOM

informační
servis
fandomu
5-6/2012

Akademie SFFH za rok 2011

Nejlepší SF

Paolo Bacigalupi: *Dívka na klíček* (Argo)

Nejlepší fantasy a horor

Joe Abercrombie: *Hrdinové* (Polaris)

Nejlepší povídka

Karolina Francová: *O chlupci, který kreslil komiks*
(Tajná kniha Šerosvitu)

Cena za dlouholetou práci pro SF

Michael Bronec

Nejlepší původní čes. nebo slov. kniha

Juraj Červenák: *Ďáblova pevnost* (Brokilon)

Nejlepší překlad

Richard Podaný (Bacigalupi: *Dívka na klíček*)

Nejlepší dílo (domáčiho) výtvarníka

Milan Malík (Bacigalupi: *Dívka na klíček*)

Počín roku / zvláštní cena

Ivan Adamovič za výpravu ke kořenům české science fiction v antologii *Puls nekonečna*.

Nejlepší nakladatelství

Laser-books

Nejlepší povídková kniha

Ted Chiang: *Příběhy vašeho života* (Albatros Media – Plus)

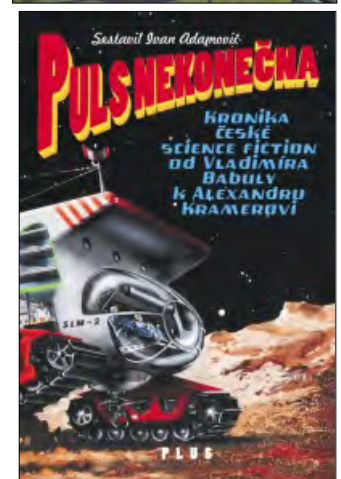
Nejlepší internetové médium

Legie – databáze knih Fantasy a Sci-Fi (www.legie.info)

Kniha roku

Paolo Bacigalupi: *Dívka na klíček* (Argo)

Jana Jůzlová a Zdeněk Rampas



OBSAH

Akademie SFFH za rok 2011	1	Hitler vyhrál – a další odbočky dějin	21
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Něco je tam ve středověku	24
Akademie SFFH – „soutěž národů“	2	Jak se zrodil Thorgal	25
Hvězdný bulvár	3	Křest Zapomenutého jezera	26
Jak jsem pozoroval Dinocon	7	Vzhůru, stále vzhůru!	27
Jihokorejská knihovna science fiction	13	Časem s vědou – květen	28
Ray Bradbury	14	Doppler a matematika	29
3 x komiks	16	Jak jsem autorsky četla	30
Není vykopávka jako vykopávka	17	DOGMA	31
Craig Thompson: Habibi	18	Festival fantazie 2012	32
Civilizační šok	19	Parcon 2012	32

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Akademie skončila, výsledků jste si jistě povšimli na první straně. „Soutěž národů“ je tentokrát protažena i na několik letos nebudujících borců, abychom zachytili všechny její dosavadní vítěze a mohli jste si udělat vlastní představu trendů.

Honza Křeček se na straně 7 ještě vrací k Dinoconu, Ivan Adamovič na straně 14 píše o nedávno zesnulém Ray Bradburym, a Josef Pecinovský na straně 26 o vydatém křtu Zapomenutého jezera v Náprstkově muzeu. Na stranách 13 a 19 nám po čase přispěli postřehy z dalekého východu a západu Jaroslav Olša jr. a Martin Gilar.

Recenzemi komiksů nás bohatě zásobili Richard Klíčnick a Pavel Mandys, o klasikou beletrii se postaral hlavně Roman Lipčík. **Zdeněk Rampas**

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 5-6/2012 (276)

Adresa redakce:

INTERKOM
Letecká 6,
161 00 Praha 6,
Česká republika

tel. + fax:

v prac. době +420 224 239 645
tel.: +420 233 313 093
e-mail: ram@apro.cz
<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka:

Kristýna Benediktová

Redakční kruh:

Richard Klíčnick a Michaela

Autoři tohoto čísla:

Ivan Adamovič, Martin Gilar,
Filip Gotfrid, František Houdek,
Jana Jůzlová, Richard Klíčnick,
Petr Koubský, Jan Křeček,
Roman Lipčík, Pavel Mandys,
Dáša Mehešová, Jaroslav Olša jr.,
Josef Pecinovský, Zdeněk Rampas,
Anna Šochová

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal
Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.
Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 16. 6. 2012

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze
© INTERKOM

Akademie SFFH – „soutěž národů“

12	11	10	09	08	07	06	05	04	03	02	01	00	99	98	97	96	Suma	Firma
26	18	17	9	1	3	5	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	83	Argo
18	21	4	0	14	0	3	1	2	0	10	5	1	0	0	0	0	79	Albatros
9	2	3	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	16	Brokilon
8	11	15	18	25	9	26	27	34	29	18	16	16	9	3	10	8	282	Laser-Books
6	4	28	7	18	32	15	5	20	10	0	0	0	1	0	0	0	146	Triton
5	6	2	3	4	11	2	12	5	11	17	7	14	17	7	6	16	145	Polaris
3	3	6	6	2	3	2	2	1	3	11	4	7	0	0	0	0	53	Straky na vrbě
2	0	1	3	0	3	2	3	7	7	21	10	16	10	27	6	5	123	Talpress
2	4	2	1	1	1	2	5	3	5	7	1	3	3	9	9	9	67	Ilkarie XB
2	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	7	2	13	9	4	0	41	Crew/RM
2	1	0	1	0	0	0	0	1	7	1	4	10	7	1	0	0	35	Fantázia
1	6	10	9	5	5	5	8	1	1	0	0	0	0	0	0	0	51	Pevnost
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	7	3	2	1	0	20	Netopejř
1	0	0	0	0	0	0	5	1	0	0	0	3	4	0	0	0	14	Milenium
1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	Plejáda
1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	Epocha
					2	0	2	4	12	5	3	9	1	7	11	1	57	KJV / Poutník
			5	0	0	8	8	0	0	0	9	1	4	2	5	3	45	Leonardo
	1	2	3	1	1	1	1	1	1	0	1	7	7	6	6	3	42	Nová vlna
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8	6	14	4	2	34	AF 167
		1	0	1	0	2	2	7	5	0	4	3	1	1	0	0	27	Beta - Dobrovský
	1	0	0	0	0	0	0	1	1	8	4	1	1	0	0	0	17	Baronet
		1	2	0	8	0	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0	15	Mladá fronta
			5	1	1	5	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	15	Wales
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	13	0	13	Najáda

Soutěž národů je neoficiální hodnocení Interkomu, tabulka se počítá z počtu nominací jednotlivých subjektů (nominace=1 bod) a ze získaných cen Akademie (5, resp. 3 body). Pokud některá nominace přísluší více subjektům, získává každý plný počet bodů.

Současné hodnocení různorodých kategorií může být v něčem zavádějící, nicméně však naznačuje při porovnání více let určité tendence a má tedy smysl.

Zvýrazněné pozice označují zisk alespoň deseti bodů, tučně vítězství. Na první pohled je zřetelný (možná dočasný) ústup Laseru a Polarisu ze slávy, tendence k „vítěz bere vše“ a to, že personální obměna Akademie nevedla k pozorovatelné změně struktury oceněných subjektů jak lokálně v krátkodobém pohledu, viz strana 1, tak v globálním srovnání, viz výše.

ZR

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Vrána se sýrem v zobáku sedí vysoko na větvi. Okolo jde liška a zeptá se: Vráno, budeš volit Putina? Áno, zakráká vrána, sýr jí vypadne, liška ho popadne a zmizí. Vrána dál sedí na větvi a přemítá: Změnilo by se něco, kdybych řekla ne?

Ač je to k nevíře, jde o ruský vtíp

Každý cyberpunk se stane steampunkem, stačí jen dost dlouho počkat.

Richard Podaný

S léčbou žlučníku je to jako s výukou matematiky u nás, manželstvím nebo válkou, nuda prokládaná chvílemi čiré hrůzy.

Kdo asi? :-)

Facebook je jako naše lednička, i když do ní koukáš každých deset minut, stejně tam nic nenajdeš.

Elven

Vysvětlivky: ● Praha (nepodepsané ZR), ■ jinde

● **27. dubna** jsem dostal kuriózní mail, v němž korejský velvyslanec píše, jak byl na dovolené v Manile okraden a že potřebuje peníze na úhradu hotelu. Pro jistotu jsem zavolaal na ambasádu, a pak jsem si všimnul, že pokud bych na dotyčnou zprávu odpověděl, putovala by nikoli do Bubenče, ale kdo ví kam, místo gabriel v ní bylo qabriel.

Pak se zastavil Honza Poláček, popovídali jsme o Pevnosti, zaujala ho povídka Julie Novákové, já pomluvil Totenkopf od Banžucha, začátek výborný, ale jinak má povídka příšernou výstavbu a logika v ní taky trochu dostává na frak.

Připomnělo mi to, že tam v jednom článku Jirka Pavlovský použil termín „německá fantasy o trpasličích (a elfech)“. Když jsem ho před lety vymyslel a použil, schytl jsem to z mnoha stran za aroganci a elitářství a tak. Potvrzuje se zde jen stará fandomová praxe, že co je dovoleno Jovovi, není... nebo se nám tu mění paradigma a po první fázi, kdy jsou zakladatelé posmívání, dochází k rozšíření a přijetí pojmu a blíží se třetí období, kdy si všichni upřímně myslí, že to nikdy nebylo jinak?

● **30. dubna** počítám výsledky Akademie SF za rok 2011 a rozesílám je spolupořadatelům.

● **1. května** slavím práci a dokončuji dubnový Interkom. Ještě se s hodnocením ozval jeden borec z FP, ani jsem ho neotvíral, někdy ta uzávěrka přijít musela.

● **2. května** oběd s Danielou, už ani fandom se neobejde bez právníků, naštěstí jsou s ní příjemná i pracovní setkání.

● **3. května** dopoledne Corel předvádí šestnáctou (X6) verzi svého kreslíka. Okolo čtvrté po krátkém bloudění (najít Londýnskou od náměstí Míru není jednoduché) dorazím do knihkupectví, kde pozvánka od Pavla Čepka a Tomáše “Komára” Drahoše slibovala účast špiček české fantastiky (Jaroslav Mostecký, Petra Neomillnerová, Jiří W. Procházka, Pavel Renčín aj.). Těch jiných tam bylo opravdu dost. Z přespolních jsem ještě poznal Danu Krejčovou, z místních namátkou Zdeňka Po-

budu, Toma Němce, Frantu Novotného, všechny fotil Pavel Koutský, Janu Jůzlovou, Kláru Smolíkovou, Janu Labíkovou, Jirku Vlčka, Vaška Pravdu, jednoho z Bačkovských, asi Pavla, Honzu Kotouče, Křištofa Kudláče, Vilmu, cca po hodině doplněnou o Betty a Karolínu Uršulu, která se hned skamarádila s Niki Neomillnerovou (bože, ta vyrostla), Vlada Říšu, Jirku Pavlovského, Keplíka, Silvera, Otomara Dvořáka s paní a spoustu dalších, jen od vidění známých tváří okolo Pevnosti.

Nový obchod je ale tak velký, že jsme se nemačkali a slavili jsme v pohodlí a důstojenství. Příští křest, jestli budu muset něco organizovat, bude tam ☺.

● **7. května** vynechávám už druhý pondělní RUR a prodlužuji si víkend. Na ČT1 běží beseda s autory Kroniky karmínových kamenů v pořadu Živě na Jedničce. Měl by tam být Vlado Říša, Pepa Pecinovský a Franta Novotný, ale nějak jsem to nestihl.

● **9. května** mezitím mi Jana Jůzlová nechala v Čáslavské plakáty Akademie, naštěstí mi je na Václavák donesl Filip.

Večer se vydávám k Netopejrovi pro Pramloky 1983 a na zpáteční cestě navštívím krámeček Pavla Březiny, Ivona zrovna chystá nějaké křtění, musím se v jejich knihkupectví & vinotéce ukázat častěji.

● **10. května** u Kruhu jen Vlado Říša a Vlád'a Kejval, čekal jsem, že se zastaví lidi, co chtěli lístky na Akademii.

Jarní porada

● **11. května** s Pagim, Jiřinou Vorlovou, Harvem a Dárečkem vyrážíme do Březové nad Svitavou. Praha byla ucpaná jako v pátek odpoledne, nicméně se Pagimu díky řidičské zkušenosti podařilo dostat nás někudy okolo Štěrbohol ven. V Penzionu Pohoda vládla o tři hodiny později skutečná pohoda, nicméně mi stačilo nakouknout, abych poznal, že tradiční fandom už nikdy nebude, co býval. Nejenže jsem ode dveří dohlédl až k výčepnímu pultu, ale bylo i slyšet a nehrál se mariáš, tedy v tu chvíli. Cigarety nahradily elektronické inhalátory nikotinu, pivo sice zůstalo, ale kde jsou ty časy, kdy Doktor při odjezdu platit třicet pív (letos tu navíc ani nebyl).

Dovezl jsem Hance Pěchulové nekompletní materiály z Dinoconu jako ocenění toho, co pro fandom stále dělá, a ta byla upřímně překvapená, že Dinokalendář a plakát nikdo nezná, myslela si, že na Dinoconu nebyla jen ona.

Bohužel opak byl pravdou, nejlepší con dvacetiletí (alespoň tak jej hodnotili přítomní), který by na rozdíl od Parconů v Plzni mohl ukázat nějaký nový směr a kde se nováčci mohli něco přiučit o tom, co dinosaui od dobrého conu očekávají, lidé, kteří jezdí na Porady prakticky (až na čtyři výjimky), minuli.

Můj prvotní postřeh se potvrdil (a morální úpadek dovršil), když jsme šli spát už v půl jedné.

● **12. května** jednacím den Jarní porady začal deštěm a zimou, Ledoví muži přišli přesně. Nečasem a slotou dorazili od vlaku obětaví Ostraváci Standa Votava a Klingon Daneš a hodinku po nich ještě Brňáci Mirek Dvořák s Drahou.

Z jednání: Podzimní porada bude zase v Březové; Darth Zira rezignovala na členství v Radě fandomu kvůli osobním problémům (musí si sehnat práci). Po obědě dojel Peťo Pavelko a informoval o československé výpravě na Eurocon. Zira připraví

la prezentaci Divadelního spolku Kašpar a s pomocí barové vyjednávací strategie (plus oplátkou za hlasování v minulých letech) se podařilo získat cenu za jejich provedení Růží pro Agernon. Konečně se také podařilo získat ocenění pro Pavla Weigela jako nejlepšího překladatele.

Protože Pagi, Dáreček a Peťo pokračovali okolo třetí do Němčiček na oslavu narozenin Dany Čermákové, bylo náhle v Pohodě nějak pusto a také jsme se já s Jiřinou a Harvem vydali domů. Náhodou jsme chytili přímý vlak do Prahy, leč byl trochu přetopený, takže jsme toho už v ospalé atmosféře kupé moc neprobrali.

Před odjezdem jsem alespoň snížil dluh, který má u Mirka Akademie za rámečky certifikátů, čímž



Autorka Líné babičky (vpravo) přebírá cenu Mladé fronty

vzrostl dluh, který má Akademie u mě. Příští rok, pokud se nebudou další sponzoři, omezíme vydání na cenách a ceremonii.

● **13. května** razítkují a podepisují certifikáty Akademie, které Mirek dovezl do Březové, je to paráda, dělat to v klidu a beze spěchu. Stejně mi ale dělá problém, aby se sedmý podpis nezměnil jen v ošklivý klikyhák.

● **14. května** se zastavil Pavel Weigel, aby jako pověřený auditor Akademie SFFH podepsal certifikáty, ještě odchytit Janu Jůzovou a bude to letos úplně pohodové.

V RUR jsme jen krátce, děvčata se chystají na Temné stíny do iMaxu, a tak jedu pro rámečky k diplomům Akademie, které mi Pagi deponoval v knihkupectví Fantazie na Tyláku.

● **15. května** po obědě s Honzou Vaňkem jr. našla cestu Jana Jůzlová, podepsala diplomy, já je zasklil a nacpal do bedny. Pak do Řeznické za Vlastou Talašem, kde je tradiční partička Vlasta, Patricius a Tom Kropáček doplněná malou Julií Talašovou. Moc se nezdržím, musím ještě do Jalny pro Interkomy a zbylé DinoČasy.

● **16. května** dopoledne si mailem vyměňujeme s Richardem Klíčnickem scénáře sobotní ceremonie, odpoledne jedu kouknout na Výstaviště, kde se dokončují přípravy veletrhu, abych do Tiskového centra předal k vyvěšení plakáty Akademie.

Ještě jsem stačil předat menší verzi plakátu Zdeňkovi Pobudovi, který byl na stánku Olympie, a pokusil se vyhledat někoho známého v nemravě velkém stánku Albatrosu. Neúspěšně.

Zajdu ještě ke stánku Arga, kde otročí Richard Klíčník, bych mu předal vstupenky pro účastníky a pak na chvíli do rachoty, napsat mail Evě Decastelové, kolik že bude potřebovat vstupenek, než se vydám do Knihkupectví Fantazie, už tam sedí Franta Novotný, kde nechám Interkomy pro Dárečka a naopak si odnesu CKČ a nějakou korejskou beletrii.

Už jsem z toho nějaký zmožený, že by věkem, nebo tím, že jsem na dnešek spal jen pět hodin?

● **17. května** odpoledne zajdu na Svět knihy, na předávání Cen Mladé fronty, Alena „Betcho“ Kastnerová dostává ocenění za Línou babičku, sejdu se tam i s Vilmou a Danielou Kovářovou.

U Kruhu skoro nikdo, Egon po mně chtěl lístky na Veletrh a pak si je opatřil jinde, to mi ale nedal vědět, a tak jsem je nemohl dát potřebným, příště má ušrum, jediné že bych nevěděl, co s nimi.

Vlado Ríša mi ukázal další knihu z KKK, holubovské romaneto Josefa Pecinovského Zapomenuté jezero.

■ **18. května** navštíven film Temné stíny v Lucerně. Tim Burton má ve svých filmech občas problémy s vyprávěním příběhu, ale zde silně vynikly díky nahodilému skákání mezi žánry a hromadě převážně epizodních postav.

Tohle se moc nepovedlo a nezachránilo to ani obsazení, ani stylové retro.

Marvin

Akademie SFFH po sednnácté

● **19. května** je tu završení dalšího ročníku Akademie. Plán byl promyšlený jak invaze do Normandie, sfingy, diplomy a doprovodné materiály byly nachystány v Jindřichské v mobilních taškách (starším ročníkům známým jako RVHP), s Vilmou jsme měli sraz tamtéž, aby nám pomohla vše dostat do čtrnáctky, která jede až před Výstaviště.

Uršula ale rozhodla jinak, když chytila nějakou krční příhodu, Martin byl někde na moři, a tak Vilma přijela autem, aby mohla v případě zhoršení odjet domů (tím si ovšem odřízla možnost napít se s námi na zahrádce Parkhotelu, ale to o šest hodin předběhám).

U Výstaviště jsme vše vyložili a vydali jsme se k bráně, kde na nás již čekala Karolina Francová a její sestra. Ukryli jsme tašky v zákulisí a vydali se na obchůzku spřátelených a jinak zajímavých stánků. Tom Štípský s Valerií měli svůj antikvariát v horkém levém křídle, které už asi navždy zůstane plátěné. Kousek od nich se nacházel Fantom Print a Seqoy. Potkali jsme Petra Konupčíka (současného akademika) a bývalého akademik Honzu Škorpíka, který přestal kouřit a tím pádem ho nevyhánějí z obývacího do kuřárny, kde načítal akademické minimum.

V půl třetí jsem se hnán povinností vytrhl Michaele a pilil k prostoru naší exhibice, a tam již čekali Richard, Eva a líbací dívka.

Rozdal jsem jim scénáře a začal organizovat vykládání, hned jak skončila Poledňáková se svým „Libáš jako d'ábel“. Ta ženská je snad trest boží za únor 48.

První průšvih, ach ty nevyslovené předpoklady, pronajali jsme čtvrt hodinu ušetřenou zrušením kategorií Pevnosti/Intelu. Richard automaticky předpokládal, že vystoupí po Akade-

mii, já to někdy v lednu domluvil na začátek, abychom pohodlněji stihli vybalit a Eva se měla čas seznámit se scénářem a jeho poslední aktualizovanou verzí.

Má představa byla, že naši diváci se něco dovědí o soutěži sponzorované Intelem a jejich (a oni) zase o Akademii. To, jak se i s Tomem Němcem hned vytrahli, mi u nich odmazalo všechny kladné body za to, že vše stihli tak rychle. Ale na druhé straně šlo o můj nevysovený předpoklad, oni mohli mít jinou představu a jen jsme si je navzájem neřekli.

Slovenská autorka píšící finsky Alexandra Salmela, které Argo vydalo její prvotinu bestseller, se někam ztratila, Richard ji skvěle nahradil komiksovou guru, skvěle bezprostřední Janou Fantovou, kterou jsem později potkal na stánku Labyrintu.

Ředitelka Světa knihy Dana Kalinová přišla přesně, ale vydržela pár-minutové zpoždění dané krátkým programem předskokanů. Mluvila o příštím veletrhu, bude věnovaný Slovensku a slovenštině, zmínila se, jak ji mrzí vzdalování češtiny a slovenštiny, a že je třeba s tím něco dělat.

Doufám, že se to dostane až k čs. Akademikům a budou příští rok věnovat náležitou pozornost i tvorbě v tom druhém jazyku. (Když jsme se večer vraceli, zrovna skončil nějaký hokej, nebo to byl fotbal, a alkoholicky nabuzená mládež skandovala *Bij a bij, a bij Slováka do hlavy*. Nevím, zda to byla oslava vítězství či žal nad prohrou... Pro tyhle lidi se paní Kalinová snaží, ach jo.)

Okolo půl čtvrté jsem donesl Janě Jůzlové k jejímu stolku pro novináře výsledky Akademie. Tam si mě odchytil Geňa, abych Richardovi vyřídil, že Švéda přivezou z velvyslanectví ve čtyři, o tom zase neřekl nikdo nic mně, jak se pak ukázalo, ani Švédovi Johnu Ajvide Lindqvistovi (napsal *Ať vejde ten pravý* a *Jak zacházet s nemrtvými*), ale nakonec si to na pódiu docela užil, nejsem si jist, zda plně pochopil, čeho se účastnil, posluchači neznali angličtiny tedy nepochopili skoro nic, ale moderátoři si to zjevně uživali a doufám, že to pochopili jako součást honoráře. :-)

Potěšil mě Petr Kotrle, že přijel na předávání cen, doufám, že nepřijel jen pro Cenu Polarisu, ale že si i něco užil sám.

Pokud neseženu další sponzory, tak se sošky budou dávat jen těm nakladatelům, kteří v posledních letech Akademii nějak přispěli (rozhodně jim je přestanu platit ze svého, ať už jde o Albatros či Polaris), a diplomy jim klidně pošleme poštou.



Takže příště budu vědět, že Petr přijel jen pro radost.

Když nás další program vyhnal z pódia, stihl jsem promluvit s pár účastníky, pak jsme s Mišou obešli pár antikvariátů, navštívili Argo, Pistorius, Olympii a Zdeňka Pobudu (Epocha), u stánku Dokořanu jsem zakoupil slavnou knihu D. R. Hofstadtera *Gödel, Escher Bach* vydanou Argo/Dokořanem pod názvem *Existenciální gordická balada*, o které jsme se Zdeňkem Kárníkem chvíli kecali tuším s Alexandrem Tomským.

Akademii a Veletrh jsme zakončili už zmíněným asi dvouhodinovým posezením na zahrádce hotelu, kde jsme s Vilhou, Sančou a „Francovými“ povečeřeli a nabrali sil k další cestě.

● 21. května svolávám malý páteční večírek k narozeninám Dany Čermákové, od rána se chystám vytvořit anotaci posledního IK, abych ji jednou poslal, dřív než do Čáslavské hodím Interkom.

● 22. května od rána je mi blbě, večer se vydávám na pohotovost a následuje deset dnů, které trávím v ÚVN, kdy tedy asi bude Bulvár asi poněkud chudší. Čtyři dny na umělé živě, čas, který bych ztrácel jídlem, věnuji populární matematice a románu Jiřího Olšanského.

● 25. května večírek beze mě, to mě ale na celé té šlamastice

Eva a Richard naposledy v této sestavě



asi trápí nejvíc. Večírek byl pomenší, tím, že jsme s Michaelou absentovali, hnedle o šestinu menší, ale snad se Daně líbil.

V mezidobí, kdy jsem moc nesledovat datum, jsem se dověděl, že internetová lůza vyšťvala dalšího spolupracovníka Akademie SF, tentokrát Eva Decastelová projevila ten nedostatek psychické hygieny a zatoužila vědět, co se objeví na Fantasy Planet. Takže budeme muset najít jinou moderátorku a kdoví, jaké změny ještě nastanou...

Zemřel Alexandr Kramer, utajený spoluautor Jarý Veise (Experiment pro třetí planetu, Pandořina skříňka) a Ondřeje Neffa (Všechno je jinak), více snad přístě.

● **26. května**, po dlouhé době jsem musel vynechat Eroticon.

● **31. května** se mi podaří přes všechnu snahu lékařů konečně se dostat z nemocnice.

● **2. června** mě navštíví s košíkem plným dietního, leč jinak skvostného jídla Sanča Fülle, Martin a Vilma Klímoví a Vilemína Kadlečková. Mluvili jsme o zahradních pracech, nemocech a o pozdním vydání knihy Gödel, Escher, Bach.

● **3. června** mě na iDnes zaujal titulek **Čína zkopírovala celé rakouské město zapsané v UNESCO**, připomenulo mi to povídku, kterou nám před třiceti roky přeložil Jirka Markus, o chlapíkovi, který japonskému magnátovi zprostředkoval koupi a převoz tuším Brooklynského mostu do jeho zahrady, kde se most očištěný a nasvícený tím správným západem slunce mohl teprve projevit v celé své kráse. (Honza Vaněk jr. pak hbitě dohledal, že šlo o Spinradovo A Thing of Beauty, česky v Ikarii 2000/3 jako Dokonalý skvost.)

● **4. června** místo pravidelné pondělní návštěvy RUR si užívám bloudění mezi Chirurgickou ambulancí, pavilonem A7 a C4 v ÚVN. Aneb co se stane, když se odborná lékařka provdává a informační systém (a hlavně sestry na recepcích) ji znají jen pod dívčím jménem? Pacient zlenivělý desetidenním poleháváním v nemocnici absolvuje několik jarních kilometrů a má o čem vyprávět, když přijde řeč na to, kde byl tak dlouho.

● **5. června** zemřel Ray Bradbury, dovidám se to na NYxu o den později, více Ivan Adamovič na straně 14.



Alexandr „Saša“ Kramer

● **7. června** jdu po dlouhou dobu do Tritonu, knih celá hromada a k tomu ještě autorské výtisky pro Vladu Řišu, napsal me dailonky do několika knih od Strugackých.

Vleču to ke Kruhu, kde mám schůzku s Milanem Fibigerem.

Dávám k lepšímu veselé historky z nemocnice a zážitky z filmu Iron Sky, pak dorazí Kovanic a po sedmé se objevil Majk, Petr Brodský a Edita, ale to už jsem musel domů, kde mám bezpečnou dietní stravu.

Na Nyxu oznamuje Richar Podaný, že zemřel Ladislav Zdražil, vysokoškolský pedagog, literární historik, teoretik překladu, překladatel z ruštiny, starší scifisté zamáčknu slzu pře

devším při vzpomínce na jeho překlad Orlovova románu Maestro Danilov, což je takový mladší bratr Mistra a Markétky (napsal o něm Richard Podaný).

● **8. června** dorazila reportáž Honzy Křečka, je čas vydat další Interkom.

■ **9. června** jsme byli v Olympii na filmu Prometheus. Ani kvalitní režisér nezachrání mizerný scénář, kde původní posádka kosmického nákladáku Nostro mo vychází jako géniové proti této bandě údajných vědců a profiků na Promet

heovi. Čekat na nějaké vydání na Blu-ray, kde to snad bude dávat víc smysl, mi přijde docela nešťastné. Velké plátno tomu sluší, dost jednotlivostí je působivých, ale celek za moc nestojí a ještě používá rekvizity z lacinějších hororů (dojde i na sekeru).

Marvin

● **9. června** jedeme s Michaelou do Národní technické knihovny v Dejvicích. Vyslechl jsem si pár přednášek o aplikacích Google, budu se muset podívat, co to ještě umí, asi jej využívám hodně zlehka.

Zážitkem byl i koncert *Akademického orchestru ČVUT* pro tři elektrofonické housle a elektrofonické violončelo, tedy pokud ten bodec pokračující ostruněnou skříňkou byl právě tento nástroj.

Scifisté se do Dejvic moc nehnali, potkali jsme jen Frantu Fuku (s neodmyslitelnými psyky) a Roberta Rameše, se kterým jsme se byli podívat do podzemních skladů a na digitalizační pracoviště.

● **11. června** po dlouhém čase se vypravím do RUR, vyšla nová Ikarie XB1, je to nějaké číslo jen z krátkých povídek, tak uvidím me. Poprvé jsem si mohl ošahat Anatém, s koupí ještě počkám, až budu věřit, že najdu čas přečíst takovou kládu.

● **14. června** ke kruhu dorazil Franta Novotný, už víc jak dva týdny ho trápí záda, tak to od něj byla docela odvaha a oběta tvost. Když jsem dorazil, domlouval s Vladem Řišou a Vládou Kejvalem promo akce Křižníku Thor na stránkách XB1.

Franta mluvil i o tom, jak velice mu Sanča v románu pomohla s čínštinou, dokonce některé její lingvistické připomínky zapracoval do děje.

Večer jsem nakoukl na web XB1, kde Martin Šust vystavil rozhovor s Janem Hlávkou a Milou Lincem. Když mluvili o Akademii SF (k jejímuž organizování a práci se nikdy ani nepřiblížili a vše, co o ní vědí, si přečetli v diskusích na Fantasy Planet), tak to skoro vypadalo, jako by *nejvýraznější nové tváře naší současné fantastiky* papouškovaly názor nějakého neznámého mentálního obra, posuďte sami jak vzniká veřejné mínění:

JH: jednou ročně rozdělí navzájem ceny u piva, popláca se po rameni a jde domů...

ML: protože to pak vážně stačí poplácat se u piva po ramenu anebo to nazvat jako cenu kamarádů, a ne názvem Akademie...

Už jsem začal hledat původního autora těch mouder, pak mi ale došlo, že jen reagují jeden na druhého.

Zdeněk Rampas

Jak jsem pozoroval Dinocon aneb Missa solemnis

Introitus neboli Předzpěv

Aj, zde leží zem ta před okem mým slzy ronicím
někdy kolébka, nyní národu mého rakev!

Přemýšleje o způsobu, kterak zachytit něco tak mohutného, monumentálního, logického – a přitom kormoňního, osobního a absurdního, dospěl jsem k bodu mrazu. Vše jsem měl sepsané, poznámky jsem si dělal přepečlivě, avšak o to více se mi původní záměr rozplýval. Jak zachytit objektivní realitu a zároveň vnitřní dojmy, pocity a monology a na mysl se deroucí otázky vzniklé z ryze intelektuální atmosféry Dinoconu? Výsledkem je tento bědný opus magnum, koláž, o které se domnívám, že bez berličky vysvětlení nemůže přežít, natož být pochopeána. Zde tedy berlička, dále jen chaos, zmar a lvi.

Kyrie eleison

Vlak kodrcal. Plesk! Chtělo by se napsat, že byl krásný letní den, svítičko slunilo a ve vlaku obsluhovala sličná slečna průvodčí. Chtělo. Plesk! Byla půlka dubna, po cestě začal slejvák a průvodčí měl(a?) knír. Plesk! Další se rozstříkla na okně a uhlopříčkou si klestila cestu dál. Kapky űukaly v zběsilém rytmu jako chór francouzských a slepeckých holí vytepávající na jedoucí vlak morseovkou cílové nomen omen – penzion Staré Časy v Pardubicích.

Jsem rád doma. Nebo v knihovně. Mám rád svůj klid, hodně čtu a velmi mi to vyhovuje. Když mě Zdeněk Rampas zval na „setkání dinosaurů české sci-fi“, tedy na Dinocon, potěšilo mě to, ale měl jsem v plánu odmítnout. Nejel bych, nebýt štulce v podobě nenápadné věty v emailu: „Kdybys měl zájem i o terénní zkoumání české SF, ne jen o to kabinetní spočívající hlavně v četbě, tak dej vědět.“ Přijal jsem rozpačitě a s tím, že moc nevím, co tam budu dělat, když zoufale nikoho neznám. V odpověď přišlo „Neznáš, seznámíš se!“ – a tak jsem jel.

Proč? Kdo? Já? A musím? Kdo tam bude? Tihle všichni? Nejsou trochu moc slavní? Co tam budu dělat? Není to spíš sraz důchodců? Neukousnou mě? Nezabijí mě? Nenakazí mě intelektuálštinou?! Nenakazím je intelektuálštinou? A stíhnu rodinnou oslavu v neděli?

Sbalil jsem vše, co jsem považoval za nezbytné, zejména zásobu knih (ty беру vždycky), propisky, zápisník a čokoládu. Takto vybaven jsem spokojeně vystoupil na hlavním nádraží v Pardubicích a uvědomil si zásadní životní chybu. Deštník. Ten jsem nevezl. Z betonové oblohy lilo, lilo a lilo. Zcela promočen, avšak jinak nepoškozen, jsem dorazil na místo určení.



Aleš Koval, Piotr Rak a Joanna Czaplińska

Dies irae

Paní na recepci (Stáňa Lálová) mi zcela přirozeně tyká. (O dva dny později se u snídaně omluví a zeptá se, jestli mi to nevadí. Nevadí. Ale byla by škoda to nezmínit.) Pokud má děti, budou v mém věku, ne-li starší. Jsem vyslán slzavým údolím Pardubic na ubikaci. Pardubice se rozplývají v proudech vody, reálný svět ztrácí jistotu kontur,

vše plave. I Masarykovi na náměstí Legií stékají po čele kapky potu, z očí kanou slzy. Jen Bůh ví, co ze současného dění vidí bronzové oči Presidenta Osvoboditele. Ubikují se a vyrážím zpět. Čeká mě kolotoč zdvořilostních frází, potřásání rukou, trapných tich a, konečně, začátek hlavního dějství pardubického setkání.

Po peripetiích s ubytováním (Křeček aneb Cesta do deště a zase zpátky) jsem se setkal se Zdeňkem Rampasem, jediným člověkem, se kterým jsem se do té doby znal osobně. V tu chvíli tedy svým zachráncem. Za mých nesmělých protestů mě velmi pohotově posadil ke stolu s Františkem Novotným, Josefem Pecinovským a Joannou Czaplińskou. Probrali jsme školství, situaci Polska a Česka před II. světovou válkou a po roce 1968, najedli se a Dinocon mohl začít. V průběhu večera jsem byl občas oslovován laskavými kolemdoucími – za vlídný zájem zde musím poděkovat Michaele Rampasové, Vilmě Klímové, Sanči Fülle a dalším. Mé další poznámky jsou poněkud zmatené, nicméně předkládám jejich autentickou podobu:

19:30 – Zdeněk Rampas mluví o Parconech 1982 a dalších (Páral se těšil na Barbarellu)

- promítání filmů z prvních Parconů
- + promítání fotek z prvních Parconů
- křest Pramloka
- slavnostní zahájení – Zdeněk Rampas
- veselá dražba – pauza
- Františka Vrbenská

Vše, včetně poznámky o Páralovi, který se tehdy účastnil Parconu jako host, se opravdu odehrálo. Hodně se vzpomínalo, dražba pozoruhodností byla vskutku veselá, pauza není v seznamu jen tak – přednáška (a následně diskuze) Františky Vrbenské *Něco je zatraceně jinak* začala o hodinu později, čímž jako by bylo řečeno ano, opravdu jste na conu.

Dies illa

Tématem přednášky nebyla situace ve fantastice, hlavním tématem večera byl současný svět, jeho krize (!), příčiny a důsledky. Hodně se mluvilo o ekonomice, o tom, že mladí lidé málo čtou, že vnímají svět odlišně... ne, tohle nepřijde, naučnutých témat bylo mnoho a není vhodné je zkruslovat tím, že bychom se je pokusili vyjmenovat. Přednáška přešla do diskuze, kde vynikl zejména František Novotný, jehož schopnost přesně a srozumitelně formulovat argumenty, jít k jádru věci a mnohdy s hlubokými znalostmi reflektovat konkrétní problém byla uhrančivá. Škoda, že jeho vystupování není méně emotivní, i tak ale vyčníval nad všechny diskutéry. A to počítám i přednášející – Františka Vrbenská mi, a doufám, že se neurazí, připadala mnohomluvná a v některých pasážích až afektovaná. I tak byla přednáška, chci říci diskuze, prvním z vrcholů Dinoconu.

Je svět v krizi? A jaká krize to je? Nakolik je ekonomická, nakolik morální? Jde o krizi vzdělání? Zvládnou hloupnoucí lidstvo samo vyřešit otázky vyčerpanosti zdrojů? Mládež nechte – je to pravda? Je to problém? Nemá zase jiné schopnosti, které jsou v aktuálním světě potřebnější? Pokud ne, kam to směřuje? Pokud ano, kam to směřuje? Postará se o vše evoluce?

Vyčerpán, unaven, intelektuálně zdolán. Náročný den v náročně novém prostředí, zpola hospodou, zpola přednáškovým sálem. Na stánek knihkupcův ve ztajených chodbách hostinského komplexu jsem ještě nezvládl narazit (až zítra si tam koupím *Stroj do lepších časů* Jiřího Olšanského – a jako správný lovec vzácných tisků si jej nechám znehodnotit podpisem autora). Na pokoji dlouho do noci dopisují poznámky k proběhlému, načež ulehám ke knize Bogdana Trojaka *Brněnské metro* (jakkoliv fantaskně to zní, nepatří to ani do sci-fi, ani do fantasy), kolem druhé ráno knihu dočítám a usínám.

Offertorium

Na snídani jsem se připojil k Františce Vrbenské a Vladu Ríšovi, diskuze se opět stočila ke školství (nějak to téma přitahuje) a na přednášku Jaroslava Veise *Dvoji kultura* jsem přišel s lehkým zpožděním.



Jaroslav Veis a *Dvoji kultura*

Autor četl připravený text a já přemýšlel o tom, že tohle by měli slyšet moji studenti (ten magnetismus školství není náhodný, poněkud v něm působím...). Mám zkušenost, že většina lidí číst neumí – respektive neumí číst tak, aby posluchači dokázali vše sledovat, přemýšlet při poslechu, a navíc si každý neumí napsat text tak, aby byl srozumitelný, i když jej ostatní nemají před

sebou. Jaroslav Veis mluvil o dvou kulturách v rámci kulturní lidské společnosti – přečtěte si v *Interkomu* 4/2012, str. 13, citát ze Snowovy přednášky a bude vám to jasné. Ne, zpět. Přečtěte si CELOU přednášku *Dvoji kultura a dvoji svoboda*, je neskuptečně úchvatná. Asi jediná přednáška, v níž kvality informační souzněly s kvalitami literárními. A opět jsme se dostali k současné situaci a politice. Druhý, a podle mě nejvýraznější, vrchol Dinoconu. A když jsme u termínu dvoji kultura – nelze nevidět přímou paralelu k fandumu a tomu, jak je (stále ještě!) literatura žánrů sci-fi a fantasy vnímána...

Až se, jako ve správné scifárně, jednoho krásného rána probudím a zjistím, že jsem někým jiným, chci být Jaroslavem Veisem. Ne, lépe. Chci být jeho přednáškou. Chci být tiše, ale jistě a jednoznačně vyslovován a vznášet se nad hlavami opojených účastníků Dinoconu. Chci jim téct do uší a proplouvat synapsemi mezi jejich neurony, vidět v očích světy/ka pochopení při odhalení jemných intertextuálních narážkách na to, co již bylo vysloveno, objevovat nové a nové významy ve výrazech již použitých. A pokud by to byl sen, pak se nechci, nechci, nechci probudit.

Může se člověk stát Jaroslavem Veisem?!

Přednáška o Ponrepu byla pro mě zjevením – o existenci tohoto fenoménu jsem předtím neměl potuchy (ano, a člověk, který se k takové ostudě přizná, se tu snaží plácát nějaké reportážní nesmysly; pokud jste dříve měli pocit, že svět je normální, teď už víte, že je postavený na hlavu...). Nejsem filmo-

vým znalcem, naopak mám v tomto oboru značné mezery, proto jsem pouze s úžasem sledoval všechny ty promítané plakáty a dělal si mentální poznámky o tom, co všechno bych měl ještě vidět (už jsem je zase zapomněl...). Pár vzpomínek přidal na závěr i Marcel Grün (a doplnil František Novotný) a atmosféra byla dojemná. Následovala pauza na oběd. Potřeboval jsem být chvilku bez lidí – šel jsem tedy na pokoj, opravil pár testů, podíval se na email a začal číst *Schweik it easy* Josefa Moníka.



Jiří Olšanský, Pavel Weigel, Pavel Křivka

Pozorovatel. Tak jsem od počátku vnímal svoji roli. Stačí třeba sedět a dívat se přednáškách a mezi nimi kolem sebe. A tak jsem zjistil, kde to vlastně jsem. Před mnou vykládá Richard Podaný o Sandmanovi, Vilma Kadlečková se směje s Michaelou Rampasovou, od Františka Novotného zní plamenný projev, ze kterého slyším pouze slova „...a celej mikrobús...“, pavoukovitými chůzí prolouhá sálem Pavel Weigel, který za pár dní získá cenu ESFS pro nejlepšího překladatele. Co jméno, to pojem. Co jméno, to člověk. My je známe z obálek knih, z tiráží, recenzí a článků a možná někdy zapomínáme, že jde především o lidi, kteří se smějí, pláčejí, mají své starosti a radosti, rodiny a přátele. Na člověka v pojmu, v napsaném jménu by se zapomínat nemělo. Vše završily děti Ivana Adamoviče. Vzpomněl jsem si na Karla Čapka a jeho Italské listy, ve kterých si, místo aby jak se patří chválil krásy Florencie, všímá hry dítěte se štenětem a zdá se mu to krásnější než všechno kolem – a nikdo jiný to nevidí.

Při obědě jsem si spálil jazyk. Nikdy nezapomínejte, že jídlo se vaří horké, a ta polévka s játrovými knedlíčky teda byla vřelá fest. Pro změnu jsem se někde zakecal a na prezentaci nakladatelství Argo v podání Richarda Klíčnicka jsem se dostavil o chvíli později. Probírala se prodejnost knih, pouštěly se knižní upoutávky z YouTube a – nezapomínejte, že jste ve společnosti scifistů – přemýšlelo se o budoucnosti knih. Tedy využití e-knih a čteček. Nebo například k obtížnosti převodu Ecova *Pražského hřbitova* kvůli tomu, že Eco v knize

funkčně využívá tři různých typů písma – pokud rozdíl v písmu smažete, ublížíte i sdělení.

Je literatura v krizi, protože se neprodává? Jaký je z nakladatelského pohledu rozdíl mezi fantastikou a poezií, když obojí vychází ve velmi malých nákladech? Jak se nenechat ovlivnit mainstreamem a nacházet i dobré žánrové knihy? Jde to vůbec, pokud se tím nezabýváte profesionálně? A může se funkční využití tří různých fontů objevit i v reportáži?

Sanctus

Václav Houf je Brňák jak poleno. Po ekonomických úvahách o prodejnosti knih byl jeho sousedsky obyčejný projev pastvou pro ucho – a nemluví ze mě jen spřízněnost mého zčásti brněnského duše. I pan tvárník to komentoval; lakonickým „hodně se dneška staví na prodejnosti“ kouzelně vyjádřil myšlenku, že existují i jiné hodnoty,



Václav Houf

trvalejší (a z nějakého důvodu mi to připomnělo opět Karla Čapka a jeho apokryf *Smrt Archimédova*). Pak už méně mluvil a více ukazoval. Veškeré zobrazené robotické i jiné dílo bylo pro mě, jakožto výtvarného laika až ignoranta, fascinující. Nutno dodat, že Václav Houf byl autorem veškerého doprovodného obrazového materiálu Dinoconu. A tuto přednášku bych označil za třetí vrchol. Všimli jste si, že i třetí vrcholný bod programu má se sci-fi společného jen pomálu?

V programu měl pokračovat Ondřej Neff. Jeho část bych naopak za vrchol neoznačil ani při mučení – byl velmi netrpělivě očekáván, přijel s mohutným zpožděním a hovořil asi čtvrt hodiny. Dinocon nebyl míněn jako přednáškově zaměřený con, je to tedy poměrně pochopitelné. Nicméně kdyby byl Ondřej Neff zažil to, co se dosud dělo, nebyl by asi býval vystoupil s něčím tak banálním. V čase čekání na Go... Neffa proběhl křest knihy Jiřího Olšanského *Stroj do lepších časů*. Křtil a

řeč velmi erudovaně, inteligentně a s pochopením vedl Jan Vaněk jr. – mnozí studenti bohemistiky by se mohli při jeho krátkém nástupu problematiky barokních prvků v díle Jiřího Olšanského leccemu přiučit. A pak už večere, po níž se pozapomnělo, že by ještě měly být nějaké přednášky...

Ztemnělé Pardubice se scvrkly na jediné místo – Staré časy. Maelström přednášek, setkání a hovorů graduje, je těsně před závěrečným sprintem. Uprostřed všeho mumraje já, tichý pozorovatel, vetřelec lišící se věkem, zkušenostmi, známostmi i účelem návštěvy. Dinocon jsem si velmi spokojeně promlčel. I mnozí jiní jej zhusta promlčeli – Zdeněk Rampas si na konci postěžuje, že to vůbec nebylo dle původních dramaturgických představ, tedy málo přednášek, hodně hovorů a setkávání. Ztemnělé Pardubice o Dinoconu vůbec neví. Obyčejní lidé spí, dinosauri rokují.

V 19:00 měla Joanna Czaplińska začít přednášku o české sci-fi v Polsku. Pak byl na programu Piotr Rak (O SF a fandomu v Polsku), Silvie Draky Šustrová (TV seriály /zvláště/ na Prima Cool aneb Na co to naše děti a vnuci koukají) a Zdeněk Rampas (30 let Parconů). Kolem půl osmé se zjistilo, že se ještě nezačalo. A pak začala jedna z nejpozoruhodnějších částí Dinoconu. Joanna Czaplińska chvíli mluvila sama, ale vznikla z toho diskuze, do které se čím dál více zapojoval Piotr Rak i ostatní diváci, jedna přednáška přešla plynule v další a přitom se řešilo mnoho aktuálních problémů fantastiky i fandomu – opět jsme se dostali k problematice prodejnosti, k tomu, jak je těžké prosadit na polské trhy české autory, k tomu, že v Polsku jsou lidé, mladší generace, která může převzít kormidlo, ale u nás toto nástupnictví vyřešeno není. Nejautentičtější lze vyjádřit odpovědí Zdeňka Rampase na to, jaká je situace Akademie SFFFH: „No, není nikdo, kdo by to po mně převzal, tak to dělám dál...“ I tento časový úsek bych zařadil k vrcholům toho, co zaznělo. Vrchol čtvrtý.

Do jaké míry je fantastická literatura v ghettu? Ne-ní dnes už sci-fi součástí mainstreamu? Co je to ten „mainstream“? Existuje ještě vůbec mainstream v literatuře? Může to, že se na kvalitní žánrové literatuře jen obtížně vydělává, vést k unifikaci produkce? Pokud ano, je to špatně (příklad z kategorie absurdních: bude se vydávat 100 knih ročně, ty se prodají, protože nic jiného nebude; protože lidé nebudou spokojeni; protože lidé nebudou spokojeni, objeví se nové knihy, obnoví se diverzita a po čase se opět dostaneme k problému, ve kterém se nacházíme)? Jak se mají lidé dozvědět o tom, co je dobré? Jak je přesvědčit, že je to dobré? Je vůbec to „dobré“ ještě po-



Ivan Adamovič a Jaroslav Veis

znatelné? Pomohla by současná fantastice výrazná osobnost kritika šaldovského typu, která by fantastiku dokázala dostat na piedestal mezi „uznávané“ žánry literatury? Nebo je třeba na toto místo dostat fantastiku právě pomocí konkrétních děl? A nemá tam už fantastika své pevné místo?



Staso Juhaňák a Zdeněk Řehák

Ve 21:45 začíná Silvie Draky Šustrová přednášku o seriálech. Několikrát si (zcela zaslouženě!) vysloužila potlesk na otevřené scéně – a tato přednáška byla snad jediná ryze conová. Na „obyčejném“ conu by patřila k tomu nejlepšímu, tady, ač opakují, že byla vynikající, je zadupána těžkými kalibry skvostů, které se objevily dříve.

Zda večer pokračoval přednáškou Zdeňka Rampase, nevím, neboť jsem, zmouzen tíhou informací a znaven pozdní hodinou, se odebral na pokoj a spát. Ráno vše končilo. Skoro poprvé jsem se potkal se spolubydlícím, Martinem Petiškou – seznámili jsme se a povídali si před koupelnou o všem možném, on v obleku, já v pyžamu. Snídaně, předání klíčů, rozloučení se Zdeňkem Rampasem a dopolední vlak na Brno. Doma jsem dočetl Moníka a pustil se do Jana Balabána a jeho *Zeptej se táty*. Také to není fantasy.

Agnus Dei (finale allegro)

Dinocon byl nesmírně zajímavým setkáním. Byl úchvatný po organizační stránce, tím, jak bylo vše připraveno, co každý účastník obdržel, jak bylo vše zajištěno (všechna čest organizátorům) i po vizuální stránce (všechna čest Václavu Houfovi). Co na tom, že začátek připomínal sraz spolužáků po... mnoha

letech od maturity. Už dlouho jsem se necítil tak nejmladší. Dokonce jsem přemýšlel, zda bych dle hesla z *Malého bratra Coryho Doctorowa* (*Nevěřte nikomu, komu je nad sedmadvacet* – pro svoje potřeby upravuji, abych se tam vešel) neměl založit tradici conu pro mladé (YouthCon? MladCon? NovCon?). Založit takový con – a doufat, že nikdo nepřijede. Říká se „mládí vpřed“ – ale kam? Co by to mládí dělalo vpředu? Ať si dělá svoje... Nářky, které se ozvaly v polsko-české debatě, jak se ta mládež o nic nestará a nezajímá,

jsou zcela scestné. Mládež se stará a zajímá. Ale jako vždy se zajímá o nové věci, o své záležitosti. Žádnou novou generaci neláká minulost. Každá stojí proti generaci svých rodičů, snaží se vymknout, dělat vše jinak. A často si nabije. A dobře jí tak.

Dinosauři vyhnuli. Fandom je mrtvý. Byla to slavná epocha, něco, co se možná bude označovat jako „zlatý věk“. Ale, jak padlo v úvodní debatě, nechme to na evoluci, oni si ti mladí vymyslí něco vlastního. Něco, co zase bude nějaký čas fungovat. Ale nebojte se, skončí to, ostatně jako vše. Jaroslav Veis se na začátku i na konci své přednášky od fandomu vehementně distancoval (*„Nemám s vámi vlastně nic společného než dávnou minulost“*) – toto

gesto je mi nesmírně sympatické. Fandom jako organizace je úchvatná věc. Ale v mladé generaci chybí to spojení, které bylo utvořeno v 80. letech takřka zakázanou činností. To nadšení a kus bláznovství, bez kterého se nedá dělat nic. Možná zanikne i Akademie SFFH. A bude to dobře. Bude to dobře, pro-

tože potom dříve nebo později přijde někdo, kdo se zamyslí a zauvažuje nad tím, že Akademie byla – a už není. A zase něco vznikne. A zase to bude pár let fungovat. A zase to zemře. Není ten život krásný? Každý, kdo žehrá na stav fantastiky, by se měl jít podívat do knihkupectví. Množství knih v sekci fantastické literatury je úctyhodné (a to i té kvalitní)



Miro Páříčka

nehledě na to, že před několika málo lety bylo spojení „sekcí fantastické literatury“ pojmem ze sci-fi. Mládež dnes vyrůstá knižně i filmově na Harrym Potterovi a Pánu prstenů. Na jednu stranu to fantastiku degraduje, snižuje to její výjimečnost (protože si najednou každý může říci, že to zná, ačkoliv třeba knihu ani nedržel v ruce), na stranu druhou ji to přidává k mainstreamu, k masově čtenému spotřebnímu zboží. Co chceme? Chceme být výjimeční a věčně žehrat na to, jak nám nikdo nerozumí, když svému okolí fantastiku vnucujeme? Nebo chceme, aby to, co máme rádi, znali a četli všichni – a ztratit se tak v anonymním davu bezejmenných tváří?

V rámci diskuze o polské fantastice u nás a české



JWP a Klára Smolíková

fantastice v Polsku došlo právě i na žehráni, jak je na tom ta fantastika špatně a jak autoři a čtenáři sci-fi jsou ti bití. Nejsou. Respektive jsou, ale ne více než zbytek knižního trhu. Oponoval jsem polskými i českými mainstreamovými autorkami (a zeptám se váženého čtenáře stejně jako v sále) – kdo zná Dorotu Maslowskou, zjev, který otrásl kulturní Evropou a kterému se jen obtížně mohou vyrovnat české ženské spisovatelky jako Soukupová, Pilátová nebo Androniková (všechny tři stojí za přečtení a za pozornost; mimochodem, znáte je?). Kdo z vás zná Wislawu Szymborskou, polskou básnířku a laureátku Nobelovy ceny? Na tuto připomínku někdo reagoval nesmírně hloupě. Zaznělo: „No jo, poezii nečtu!“ Nepřipomíná vám to něco? Nepřipomíná to všechna ta „no jo, to

jsou scifisti, to jsou ti divní“? Neslyšíme stále ještě poznámky stejného charakteru i syntaxe – no jo, sci-fi, to nečtu! Ocitáme se ve stejném čtenářském ghettu, které, místo aby se vzájemně respektovalo a podporovalo, se ještě navíc navzájem ničí, zesměšňuje a zcela zbytečně stojí proti sobě. A už jsme opět u Jaroslava Veise a Charlese Percyho Snowa. O dvojí kultuře můžeme uvažovat i na tak malém prostoru, jakým je Dinocon, i v tak konkrétním oboru, jakým je literatura. Nicméně nikdo mi nevymluví, že výborná básnická sbírka, výborný sci-fi nebo fantasy román a výborná „mainstreamová“ povídka si vzájemně nemohou nic vyčítat. Dobrá literatura zůstane dobrou literaturou, ať už je v jakékoliv podobě. Snažím se sledovat vše, co je v české literatuře (a samozřejmě fantastice) zajímavé; není to možné, těch knih je příliš mnoho: jakmile dočtu knihy nominované na Ceny ASFFH, už abych dočítal vítěze Litery (ano, té, co je sponzorována nejmenovanou minerálkou), letmo kouknu na seznam nomi-

novaných na Cenu Jiřího Ortena. Zároveň učím – načítám tedy českou i světovou klasiku, která mi chybí (a tento proces je nekonečný). Mám zálibu v poezii – snažím se tedy číst to, co je v poslední době oceňované. Do toho fantastika. Zdaleka například nemám načteny všechny dinosaury. Už jen z mého osobního prostoru lze vidět, jak se svět specializuje. Být dnes polyhistorem, to jednoduše není možné. A co hůř, nelze být ani znalcem literatury, přestože i za Dinocon – jak je vidět z textu výše – jsem přečetl nebo rozečetl tři „mainstreamové“ knihy.

Communio (Lux aeterna)

Vážený čtenáři, dočetl-li jsi až sem, přetrpěl-li jsi veškerá nebezpečství, nástrahy a nudné pasáže, musíš si být vědom, že tato reportáž není žádnou reportáží. Není ani mši slavnostní, jak je chybně uvedeno v názvu. Více než cokoliv jiného je to mše za mrtvé, requiem za Dinocon. Budiž mu tímto vzdána čest, budiž na něj vzpomínáno jako na epilog jedné epochy. Světlo věčné ať mu svítí.

Jan Křeček

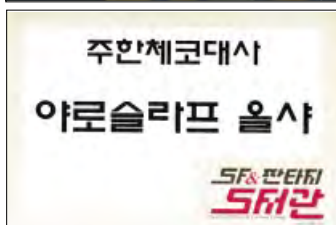


Tom Štipký dražící



JIHOKOREJSKÁ KNIHOVNA SCIENCE FICTION

V sobotu 26. května 2012 se za účasti zhruba čtyř desítek autorů, překladatelů, nakladatelů a fanoušků science fiction slavnostně znovuotevřela jediná specializovaná sci-fi a fantasy knihovna v Jižní Koreji. Knihovnu si zřídili místní fanoušci v roce 2009 krátce po konání velkého conu, který proběhl na okraj každoročního festivalu fantastického filmu ve městě Pučchon (Bucheon) nedaleko hlavního města Soulu. V původním sídle knihovny, ve stísněných sklepních prostorách v Sadangu, okrajové čtvrti Soulu, se pravidelně pořádaly literární večery s předními korejskými autory žánru, a v srpnu loňského roku se tam také křtilo korejské vydání antologie české science fiction nazvané podle povídky Jany Rečkové *Chovej se jako slušná mrtvola* (개대로된 시체답게 행동해), kterou společně sestavili autor těchto řádků a známý korejský editor a překladatel science fiction Pak Sang-džun (vice viz www.mzv.cz/seoul/cz/zpravy_a_udalosti/soul_seoul_prvni_antologie_ceske_science.html). Knihovna se nově přesunula do lepších prostor, pěti místností bývalého náboženského centra ve světlém třetím patře budovy nedaleko jedné z nejlepších jihokorejských univerzit Jonse (Yonsei). Na více než dvou stech metrech čtverečních jsou dvě místnosti věnovány knihovně a jedna je určena pro promítání a komorní přednášky. První akcí po otevření byla pak červnová beseda s Jaroslavem Veisem, je-



Visačka se jménem Jaroslav Olša, jr. v korejském písmu a logem sci-fi knihovny

naší literatury, který napsala Šim Wan-son.

Jaroslav Olša, jr.

Jakub Schikaneder

Právě probíhající výstava ve Valdštejnské jízdárně v Praze představuje největší kolekci maleb a kreseb zapůjčených z veřejně dostupných sbírek a také řadu dosud neznámých děl ze sbírek soukromých.

Jeden z neznámějších obrazů pražského rodáka, který i v Praze zemřel (*1855 -1924), *Kontemplace* najdete v přípravné verzi jako pastel; je zajímavý i tím, jak několik detailů ovlivní výsledné vyznění scény.

Výstava potrvá do 21. 10. 2012.



Kontemplace (Mnich na mořském břehu), 1893

Triton uvádí

volné pokračování románu bratří Strugačkůvých *Pondělí začíná* v sobotu *Pohádka o Trojce* (opět z prostředí hodně podivného výzkumného ústavu) – o souboji mladých vědců s tupou byrokratickou mašinerií v 76. patře mrakodrapu, v němž se výťah běžně dostává jen po 13. patro – vznikl v roce 1967. Poprvé vyšel v literárním časopise *Smena*, ale na knižní vydání si pro svou ostře antitotalitní notu musel dalších dvacet let počkat. V současné době je neustále reeditován. Román existuje ve třech variantách. Český překlad odpovídá první variantě.

Arkadij a Boris Strugačtí: *Pohádka o Trojce*, ilustrace Markéta Vydrová, překlad Libor Dvořák, 160 str., cena 159 Kč, pro členy Trifid klubu: 109 Kč



● spisovatel, který se rozhodl žít věčně

Kdysi dávno, na jednom cirkusovém představení na americkém středozápadě, přistoupil maskovaný muž Mr. Electrico k vyjukanému chlapci sedícímu v první řadě, dotkl se ho elektrizovaným mečem a pošepтал mu slova, která zněla skoro jako rozkaz: „Žij věčně!“ Ray Bradbury si ta slova vzal k srdci. Čekalo ho více než půl století usilovné literární tvorby. Ode dne následujícího po tomto osudovém zážitku, tedy od svých dva-

dnácti let, až do pozdního věku psal čtyři hodiny každý den. Ta píle samotná z něj neudělala jednoho z nejrespektovanějších amerických spisovatelů druhé poloviny 20. století, ale bez ní by to nešlo. Ray Bradbury zemřel ve středu 6. června ve věku 91 let a ve svém díle samozřejmě bude žít věčně. Jediné, co by mohlo jeho nesmrtnost zaručenou pouťovým kouzelníkem ohrozit, by byla chvíle, kdy by knihy i vzpomínky na ně přestaly existovat. Prvotní podnět ke vzniku slavné antiutopie *451° Fahrenheit* ta mohl být vysloveně osobní.

Psaní pro něj bylo osobní vždy. Nesnášel autory, kteří píší pro peníze. „Když píšete jen podle požadavků trhu, jednoho dne se probudíte a začnete toho litovat. Nejde o to mít velké publikum, ale stálou skupinu čtenářů, kteří vás milují. Kteří, když se v jejich životě objevíte, se na vás podívají s takovým zvláštním světlem v očích, s jakým se díváme na dobré přátele, které jsme léta neviděli.“

Mistr věčného návratu

Vlastně se celý život vracel, i když psal o Marsu, o budoucnosti. To podstatné, z čeho čerpal, byl pohled na svět očima chudého dvanáctiletého chlapce z malého města. Jeho povídková sbírka *Marťanská kronika* z roku 1950 končí scénou, v níž pozemšťané nacházejí na Marsu svůj nový domov. Pro Bradburyho to byl zcela zřetelný obraz vlastní touhy vrátit se ve své imaginaci do dětství. Vrátit se domů.

Z jeho nenapodobitelného autorského stylu musí být každému zřejmé, že nikoliv rozum, ale emoce jsou tím, na čem jeho vnitřní svět stál. Je to paradoxní, že právě takový autor neležel nejpevnější půdu na kontinentu science fiction, v žánru, který se pyšní svým důrazem na rozum, na logické řešení problémů, na extrapolaci současného vědění do budoucnosti. Bradbury byl povahou básník, jenž rozum pokládal za dobrého pomocníka, ale nic víc. „Velké nebezpečí vidím v intelektualizaci,“ řekl v rozhovoru v roce 1979. „Intelekt nás pomáhá chránit – abychom se nezřítli ze skály, abychom se vyhnuli špatným vztahům. Ale když učiníte z intelektu středobod vaše-

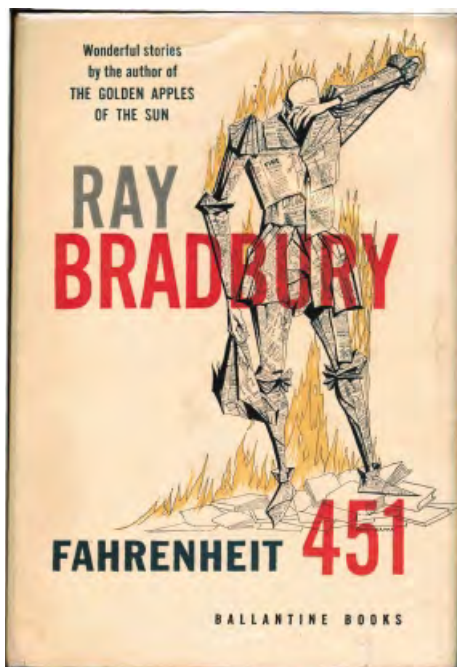
ho života, přijdete o všechnu zábavu. V mém vlastním psaní přichází intelekt na řadu teprve tehdy, když se druhý den dívám, co jsem vlastně napsal a co je tam přebytečného.“

Díky tomu, že pro něj emoce stály na prvním místě, získal nejprve uznání v žánru, který je na emocích postaven, v hororu. Bradbury se rád bál a z dětství si odnesl nejedno výživné trauma. Matka jej například jako malého chlapce brala často do kina na tehdy ještě němé filmy. Vychovala tak sice filmového nadšence, ale vysedáváním v temných, mlčenlivých kinosálech mu také zadělala na celoživotní strach z tmy. Bradbury odmítal létat, dokonce i jezdit automobilem. Ne z nějakého iracionálního strachu z techniky, ale pod dojmem autohavárií, kterých byl jako kluk svědkem.

Obavy z techniky

Svět moderní techniky ho nicméně znepokojoval. Obával se ze ztráty lidskosti. Nemůžete se ubránit dojmu, že do povídky *Chicagská propast* obsadil sám sebe v podobě starce, který v přetechizovaném světě připomíná kolemjdoucím vše krásné, co odvál vítr technologických změn: „Já vlastně mohu nabídnout jen jiskru v popelu, žádné chromometry a absurdní mašinerie nekončící řeky robotů a jimi poblázněných majitelů. A přitom je nutné, aby se civilizace tak či onak dostala do starých kolejí. Kdo může poskytnout nadýchanou motýlí poezii, ať se rozpomene, ať jí poskytne. Kdo umí utkat a udělat síťka na motýly, ať je utká, ať je udělá. Můj příspěvek je menší a možná opovrženímhodnější v tom dlouhém řetězu skoků a šplhání k našemu starému a hloupoučkému vrcholu.“

Pozemšťané na Marsu v *Marťanské kronice* našli sice nový domov, ale za cenu toho, že za sebou zanechali všechny „nepotřebnosti“ staré Země, jako je třeba literatura. Symbolicky zde páli spisy E. A. Poea a netuší, že jeho duch, který zde po celé 20. století přebýval, s výkřikem teprve teď umírá. Povídkový subor o kolonizaci rudé planety, autorovo nejslavnější dílo, však nebyl pouhým nostalgickým vzdycháním; kniha se tvrdě vyrovnávala i s temnou historií Ameriky, s kolonizací Nového světa. Tajemní Marťané se svými písečnými čluny a křehkými kostmi zde představovali rozvinuté indiánské kultury, které byly zčásti povražděny, ale z větší části vyplněny neviditelným doprovodem kolonistů – evropskými nemocemi. Bradburyho poetičtí Marťané hynou drcení pozemskou racionalitou. Dědeček Bradburyho manželky Marguerite (zemřela v roce 2003) si vzal čistokrevnou indiánku, takže i tato koloniální minulost byla zčásti osobním autorovým dluhem. (Infor-



mace, že Marguerite byla českého původu, které se objevují v českých doslovecích, je zřejmě mylná.)

Mars jej přitahoval od malička. Že bude spisovatelem, si uvědomil v okamžiku, kdy přečetl první z napínavých knih E. R. Burroughse o Johnu Carterovi. První „román“, který ve dvacíti napsal, bylo pokračování Carterových dobrodružství. A díky těmto chlapeckým snům se kosmonautika stala druhem vyspělé techniky, nad kterou nedovedl nikdy zlomit hůl. Když se nechal výtahem vyvézt na vrchol haly na mysu Canaveral, kde jsou zaparkovány kosmické rakety, pro slzy dojetí téměř neviděl. Připadala mu vznešenější než Notre Dame. Nedlouho před smrtí prý vyslovil přání, aby jeho popel nechal rozptýlit po povrchu Marsu.

Ve svých realistických povídkách se autor věnoval – po Marťanech – dalším menšinám konfrontovaným s americkým tavícím kotlem kultur: Mexičanům, Irům, Afroameričanům.

Nejtypičtějším hrdinou jeho próz byl malý zasněný chlapec; spisovatelovo dlouholeté manželství však bylo doprovázeno narozením čtyř dcer. Rodičovská paranoia, strach o dítě, ale i iracionální strach z dítěte byly dalším ze silných Bradburyho témat. V povídce *Poušť* využijí děti až příliš interaktivní stěny svého dětského pokoje a nechají v simulaci africké savany sežrat své rodiče. V povídce *Říjnová hra* se známá hra na potmě kolující vnitřnosti čarodějnice poněkud zvrhne. Jedna z autorových nejslavnějších povídek *Malý vrah* pak představuje esenci všech rodičovských strachů a laktačních psychóz: batole od svého narození prahne po smrti svých rodičů. V jiné povídce se obyčejným rodičům narodí čtyřrozměrné dítě nacházející se většinou svého těla kdesi mimo jejich chápání.

Bradbury se jednou přiznal, že má fotograficky přesnou paměť, co se vlastního dětství týče – údajně měl dokonce vzpomínky z doby před vlastním porodem.

Bradbury v Československu

On sám – i kvůli zmíněnému strachu z létání – nikdy osobně v Československu nebyl. Jeho dílo ale mělo na domácí kulturu dopad, který je dodnes nedocenený. Bradburyho román *451° Fahrenheita* objevil Josef Škvorecký, společně s tehdy začínající překladatelkou Jarmilou Emmerovou jej nejprve bez jakéhokoliv zajišťování autorských práv přeložili a s rukopisem překladu pak hledali ochotného vydavatele. Stala se jím nejprve revue Světová literatura, kde dílo vyšlo na pokračování v roce 1956, pouhé tři roky po vydání amerického originálu.

Bradbury měl pro české čtenáře to štěstí, že byl zařazen mezi pokrokové spisovatele kritizující západní svět. Podobný status měl ve stejné době v Sovětském svazu. Jeho povídky vzápětí zaplavily české časopisy a mnoha domácím autorům ukázaly, jak lze také psát současnou prózu. Bylo krátce po pádu nejtvrdšího diktátu socialistického realismu, samotné uvedení současného amerického autora bylo výjimečným zjevem. Řada našich tvůrců, mezi nimi například Ivan Klíma, na Bradburyho vzpomíná jako na výrazný vliv na jejich vlastní ranou tvorbu.

Posledním, nedokončeným obrazem Zdeňka Buriana byla ilustrace pro časopis Pionýr k Bradburyho povídce *Volání v mlze*. I tento příběh ukazuje podivuhodné cesty spisovatelovy fantazie – vypráví o posledním přeživším vodním dinosaurom, který vzplanul láskou k majáku, jenž mu připomínal chybějící družku. V Bradburyho světě láska dokázala překonat všechny překážky.

Jeho povídky se v Československu 60. let dočkaly rozhlasových i televizních dramatizací, jejich náměty se objevovaly v repertoáru malých divadel. Každý si v něm našel to, co chtěl. Spisovatelé vzor, čtenáři kvalitní četbu a komunističtí

ideologové protiválečné memento, „vášnivě burcující, vášnivě humanistické“, jak psal v Rudém právu v roce 1956 Ivan Skála. To nemohl tušit, že Bradburyho nezdolný optimismus jej v 80. letech přivede k výroku, k němuž by se asi bojovníci proti „hvězdným válkám“ nepřihlásili. Podle tohoto sci-fi autora byla atomová bomba nejlepší zbraní proti válce, jakou lidstvo vynalezlo – kvůli hrozbě totálního zničení všeho.

Nic, co napsal po roce 1955, již nepřekonalo jeho nejurodnější autorské období z přelomu 40. a 50. let. Jeho poezie ze 70. let byla přijata s rozpaky, jeho tři pokusy o detektivní román z 80. let byly ceněny zejména proto, že je napsal Bradbury. Povídky, které vytrvale tvořil až do své smrti, opakovaly postupy jeho starších textů.

Přestal být pouhým spisovatelem, stal se symbolem, legendou. V roce 2007 mu byla udělena mimořádná Pulitzerova cena, a to především za jeho sci-fi tvorbu, což je uznání nejen pro autora, ale i pro tento literární žánr. Díky tomu, že se i ve svých vědecko-fantastických prózách soustředil na nadčasová, všeobecně lidská témata, nebyly tyto práce s rozvojem techniky a lidského poznání rozemlety zubem času a jsou oblíbené dodnes. Cirkusový Mr. Electrico, po jehož identitě dodnes marně pátrají armády bradburyologů, se nemýlil.

Ivan Adamovič / Lidové noviny



Berlín je událostí jara, Daredevil klasikou

Jarní komiksovou kanonádu, která již tradičně předznamenává blížící se svátek všech knihomolů – Svět knihy, stačilo spustit nakladatelství BB Art. Jedním ze dvou hlavních témat knižního veletrhu je totiž právě komiks, takže se není čemu divit, že si vydavatelé obrázků s bublinami dávají mimořádně záležet, čím se toto jaro předvedou.

Berlín – město mezi městy

Prvním ze tří komiksů, jímž se budeme věnovat, je pozoruhodný autorský projekt Jasona Lutese, rodáka z New Jersey a tak trochu podivína, kterého v dětství zásadně ovlivnil evropský komiks. Jeho styl vyprávění, stejně jako detailní realistická černobílá kresba pak vypadají mezi americkými tvůrci zcela jedinečně a mimořádně.

Lutes situoval svůj příběh (který mimochodem není ještě uzavřen, v USA vyšel teprve druhý díl z plánovaných tří a je otázkou, kdy se Lutesovi podaří celý opus dokončit) do třaskavé doby Výmarské republiky. Píše se rok 1928 a ulice Berlína začínají být stále podobnější soudku střelného prachu. Nacisti i komunisti se chystají otočit směr dějin vlastním směrem, podmínky příměří nikdo nebere moc vážně a Berlín, který se na straně jedné prezentuje jako evropské kulturní centrum, se povážlivě kýve nad propastí světové krize. Lutes má neobyčejný smysl pro detaily, a přitom zde kreslí fresku obřích rozměrů.

Nesoustředí se pouze na vyprávění jediného osudu, to je mu málo, troulface rozehrává celou symfonii jedinečných příběhů ze všech sociálních vrstev i skupin. Matka komunistka a otec nacistka se rozdělí a vydají se každý hledat štěstí tam, kde jej cítí, s nimi se rozdělí i jejich děti. Židovský chlapec s láskou k mistrovi úniků Houdinimu sní svůj o vlastním úniku ze světa, kde nejen nacisti, ale i komunisti vědí, že za vši zhoubou Německa je třeba hledat Židy.

Jen velmi obtížně se dá vystihnout, jak působivé dílo Lutes tvoří. Svou závažností připomíná Spiegemanova Mause, kterému časově tvoří jakýsi prolog (Lutes nevsadil na alegorii, jeho Berlín je v kresbách až neuvěřitelně reálný. Obdobně těžko se dá v prvním díle vyčíst, kdo se později stane ústřední postavou vyprávění.

Největší prostor ale v první knize dostává hlas rozumu,

který zde zastupuje policista Lemke, válečný veterán, jenž s hrůzou sleduje radikalizaci Berličanů, a novinář Severing. Ten, aniž by se s Lemkem znal, vnímá situaci obdobně, ale s profesionálním cynismem na rtech. Z míry jej vyvede vztah s malíčkou Martou Müllerovou, kterou bychom prozatím mohli označit za hlavní postavu. Dívka žijící tak trochu všední realitu velmi záhy zjišťuje, že Berlín ukrývá daleko více temných stínů, než při příjezdu tušila...

Berlín je spleť a naprosto komplexní vyprávění, jež čtenáře pohltil a zanechal jej ohromeně sedět s ústy dokořán, když Lutes zakončí první díl 1. májem, při kterém dojde k prvnímu krvavému střetu mezi vládou, komunisty a nacisty. Berlín – Město kamene, patří ke komiksovým událostem letošního jara.

Daredevil – Muž beze strachu

Již třetí omnibus sebraných spisů jedné z neklasičtějších postav superhrdinského světa vydavatelství Marvel z pera Briana M. Bendise je další z komiksů, který stojí za zmínku. Již předchozí dva díly vzbudily na české komiksově scéně značný rozruch a dá se předpokládat, že si v červnu odnesou nejednu cenu Fabula rasa (již tradičně pořádá Comicsdb.cz).

Bendis přišel hned s několika revolučními zvraty, které z upadající série udělaly po mnoha letech opět kasovní trháč. Superhrdinský komiks 21. století je ještě realističtější a drsnější než ten, který vytvořil v 80. letech Alan Moore ve svých Strážcích. Bendis pokračuje v revoluci po Moorovi, převrací život superhrdiny naruby a dává veřejnosti na stříbrném podnosu jeho hlavu v podobě prozrazení Daredevilovy tajné identity. Ta je středobodem oně hry mezi autorem komiksu, hlavním hrdinou a čtenářem. Jen oni tři mají vědět, že za maskou s růžky se skrývá slepý právník Matt Murdock. To už ale neplatí. Bendis tak vzal jedním tahem všechno nejen Mattu Murdockovi, ale i čtenářům.

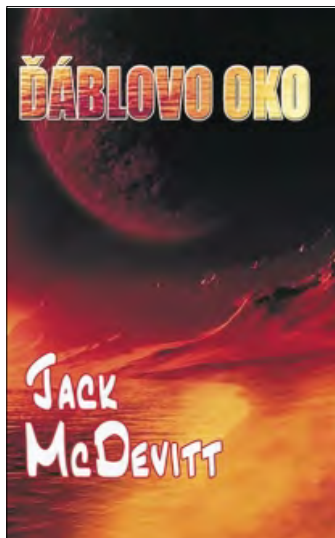
Podle všeho by jej měli nenávidět, ale stal se opak. Bendisovo jméno vyslovují komiksovní nadšenci jako zaklínadlo a série má i ve třetím díle stoupající tendenci. K tomu dopomáhá i fantastická práce kreslíře Alexe Maleeva, který na stránkách Daredevila předvádí učiněné divy se způsobem vyprávění v obrazech.



Není vykopávka jako vykopávka

Američana **Jacka McDevitta** by nebylo těžké mylně zařadit... Ne, jinak, pravdivěji. Než jsem si zagoogloval, Američana Jacka McDevitta jsem mylně řadil mezi mladou sci-fi krev, která zejména v Anglii oživila literární žánrový zájem o daleký vesmír, ergo space operu psanou už ale v grandióznější a myšlenkově bohatší podobě, než jaká se nosila od 30. let tak dlouho, až se onosila. A on má zatím v ID kartě rok narození 1935, což znamená, že kdyby se hodně psavě činil, což se mladíci v té době činivali, stihl by býval ještě aktivní účast v posledních letech onoho takzvaného zlatého věku. Snad alespoň v tom, že ho nestihl, není jeho zavádějící podobnost s autory zhusta i o 30 let mladšími jen čistě náhodná: ve SF debutoval až nedlouho před padesátkou, románově dokonce až po ní, tedy v době, kdy omladina v Anglii už trápila textové procesory svými prvními literárními pokusy, z nichž měla vzejít vesmírná i čtenářská revoluce.

Pokročilý sedmdesátník McDevitt píše mladicky a píše i svou podobu space opery, tedy žánru, v němž celý dosažitelný vesmír leží lidstvu u nohou a stává se jeho jevištěm. Na rozdíl od kolegů mladších – v čele především s **Petrem F. Hamiltonem** –, ale i starších, např. **Heinleina**, si tolik nezakládá na vytváření kom-



paktních dějin vlastních světů, na jejichž časovou osu by pak kladl jednotlivé romány. Jeho budoucnost, byť je vzdálená dobrých deset miléníí od naší epochy, je spíše vágní, v některých ohledech by se v ní možná našinec ani neztratil, ale auto-

rovým záměrem zjevně není konstruovat složité geopolitické systémy a nechat je mezi sebou svářet a vzájemně se hubit. Zmaru a zániku je přítom na stránkách jeho knih víc než dost, jeho daleké vesmírné končiny připomínají výlet našince do vybydlených, opuštěných zón, jaké se druhy nalézaly třeba v severních Čechách. Lidé, kteří je dobyli, odešli jinam, stejně jako před jejich příchodem odešli jinam nebo vymřeli původní obyvatelé. McDevitt čerpá z nostalgie i tajemství, jaké přináší vesmírná archeologie, stejně účinný úžas, jaký těžily dřívější autorské generace z vesmírných bojů a dobovatelských výprav. Nepotřebuje filigránsky propracované živé světy jako dějiště svých knih, protože mu je nahrazují světy mrtvé, jejich zaváté ozvěny a záhady.

Pojem „záhada“ je na místě. Vedle samostatných románů pracuje McDevitt i na dvou řadách, z nichž ta, do níž patří *Děblovovo oko*, je našim čtenářům zatím neznámá, protože brněnské nakladatelství Návrat, které McDevitta dlouho exkluzivně vydávalo, se soustředilo na akčnější příběhy pilotky Priscilly Hutchinsonové. *Děblovovo oko* patří do cyklu jakýchsi vesmírných krimipříběhů, detektivek, nemá-li čeština přílehavější pojem pro anglické „mystery“. Jeho hlavní hrdina Alex Benedict vrchovatě uspokojuje McDevittovy archeologické choutky, protože obchoduje se starožitnostmi, samozřejmě v galaktickém měřítku. Z *Děblovova oka* se však téměř vytratil a nechal případ v rukou své parťačky (a vypravěčky) Chase Kolpathové. V knize také nejde primárně o hledání ztraceného artefaktu, jako tomu bývalo v předchozích svazcích série, nýbrž o hledání pohřešované osoby. Přesněji řečeno její mysl, protože osobu, autorku hororů (žije na vzdálené kolonizované planetě s mystickou minulostí, která jí v tvorbě daného žánru vydatně pomáhala), našli, ale prodělala změnu osobnosti, výplach myslí. Hledání důvodů této proměny je těžištěm záhady, kterou musí hlavní hrdinové vyřešit a která je zavede pod povrch ne zrovna idylických společensko-politických poměrů na daleké planetě.

McDevitt za pomoci velice úsporných prostředků vytváří zajímavý hybrid žánru mystery, space opery s tu- i mimozemskými protagonisty, dobrodružného románu i thrilleru s konspiračními prvky. Hlavním prvkem je tu však onen pověstný úžas, který byl vlastní mistrovským dílům tvrdé SF minulosti a který se autorovi daří úspěšně evokovat.

Roman Lipčík/ILiteratura

Jack McDevitt: *Děblovovo oko*, přel. Jiří Janda, Baronet, Praha 2010, 420 s., 99 Kč.

➤ Kdyby byl Superman komouš...

Posledním a nejnovějším komiksem ze stáje BB/artu je Superman – Rudá hvězda. Jeho autorem je další revolucionář mezi komiksovými scenáristy – Mark Millar. Autor dnes již kultovního komiksu Kick Ass (existuje i stejnojmenný film) vzal jednu z nejstarších komiksových legend a obrátil ji naruby.

Co by se stalo, kdyby vesmírný modul s mimozemšťanem takřka božských schopností nedopadl v kansaském Smallvillu, ale kdesi u kolchozu na Ukrajině? Jeden z nejameričtějších symbolů by pak na prsou nosil srp a kladivo a Lex Luthor by se snažil zachránit Spojené státy před kremelským superdechem.

Ať už vypadá námět, jak chce podivně, Millar nevytvoril parodii. Pravda, pomrkvává na čtenáře a dává mu Batmana v ušance a další překroucené citace z universa vydavatelství DC (včetně komunisty nenávidějícího Green Lanterna a proletářky Wonder Woman), ale při čtení nejčastěji mrazí. Millar dal Supermanovi do rukou nejen čisté srdce, ale i moc nad komunistickým blokem. Studená válka bude rozhodnuta dříve, než byste řekli komsomolec, a svět čeká rudá utopie.

Je pravda, že bez důkladné znalosti postav, které se v Supermanovi během jeho historie ukázaly, se nebudete bavit tak dobře jako pravý komiksový nerd, ale i tak patří supermanský mýtus k tak známým, že ocenit Millarovu invenci musí zkrátka každý, komu nejsou muži v pláštěnkách vysloveně odporní.

Richard Klíčník/Aktuálně

Craig Thompson: Habíbí

Craig Thompson stvořil další dílo, po jehož přečtení zůstává v hlavě učiněný vír obrazů a myšlenek. Jedna z nejzřetelnějších se pak dá verbalizovat asi takto: „Páni, tak v hlavě tohoto člověka bych se vážně nechtěl ocitnout.“

Když se objevil Thompsonův první slavný grafický román Pod dekou, vzbudil bouřlivé ohlasy nejen v komunitě fanoušků komiksů. Precizně a emotivně nakreslené dílo o dvou mladých lidech odkudsi z amerického Středozápadu, kteří svádějí neltostný boj se svou sexualitou a vírou, v níž byli vychováni, se stalo po zásluze hitem, a Thompson komiksovou celebritou. Proto byla očekávání jeho dalšího díla jménem Habíbí přímo obrovská. Do velké míry se mu je v opusu, který pilně tvořil dlouhá léta, podařilo naplnit. Habíbí si pochvalují jak čtenáři, tak kritici, pozitivně se o něm vyjádřil i vypravěč par excellence Michel Faber.

Není divu, Thompsonův příběh je nebývalý nejen na Američana. Islámská mystika, do které se ponořil (s křesťanstvím se vypořádávalo Pod dekou), nesnese komorní příběhy ani jednoduché vyprávění. Hloubka, do které se při objevování posvátných textů Koránu, ale i dalších arabských literárních památek pustil, vyráží dech, a to obsahem i formou.

Arabská ornamentika a práce s originálními texty je jednou z nejpůsobivějších součástí románu Habíbí. Nejsou zde jen na ozdobu, Thompson staví svůj příběh mladické uprchlé arabské otrokyně a malého černošského chlapce právě na nich. *(Řeka se vinula... Stáčela se jako písmena... která se skládají v příběhy... až nakonec téct*

přestala. Vyschla. Zdušený hlas. Tak zní jedna z nejzásadnějších citací z knihy. Písmena se zde mění v reálné obrazy a životní příběhy se zde proměňují v písmena. A obojí je dušeno přívalem odpadků upadající civilizace mířící v alegorii pohádkevého sultanátu ke svojí zkáze.

Stejně důležitý je i užitý obraz řeky, vody, životodárné tekutiny, na které Thompson staví celé svoje eko-mystické podobnosti o zkaženosti světa a moudrosti Boží. Když se Dodola usídlí s chlapcem Zamem na lodi ztroskotané uprostřed pouště, aby se o něj starala a již nikdy nepoznali utrpení v otroctví, učí jej čtení, psaní a vychovává jej v absolutní morální čistotě, nelze nevpomenout na Archu, k níž se autor v postupném uzavírání příběhu do kruhu vrací v závěru románu.

Inspiraci můžeme ale vnímat i v Pohádkách tisíce a jedné noci. Dodola musí svého svěřence uživit, a proto se vypravuje ke karavanám, kde směňuje svoje tělo za jídlo. Zam (jehož jméno je propojeno s příběhem Ibrahímovy druhé ženy Hagar, která nalezla v poušti pramen a slovem Zam jej utišila) má na starost obstarávání vody. Jednou však zjistí, co se děje s jeho

Dodolou, ale než stačí jakkoli zasáhnout, kradou mu ji otrokáři a prodávají sultánovi do harému, ve kterém se z Dodoly stává jakási obdoba Šeherezády.

Opomenout Sigmunda Freuda (největšího „novodobého mystika“) v recenzi na Habíbí jednoznačně nelze. Craig Thompson se ze svých děsů vypisoval již v minulé knize, a zdá se, že nejinak je tomu i tentokrát. Zam miluje o šest let starší Dodolu a neví, jak se s hříšnými myšlenkami vypořádat. Po jejím zmižení se vydává do suchem a znečištěním zdecimované vesnice, kde dochází k vyvrcholení dramatu jeho podvědomí. Hlavním hrdinou a vítězem v něm však není on, ale Freud se svým kastračním komplexem.

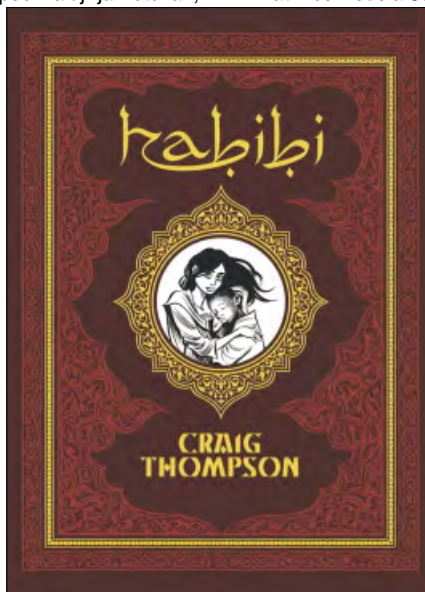
Zatímco Dodola se nedobrovolně stává matkou sultánova dítěte, zmatený a opuštěný Zam se nechává dobrovolně vykastrovat, aby se přidal ke skupině eunuchů převlékajících se za ženy. Teprve takto očištěn je připraven na další shledání se svou milovanou, která si mezitím uvědomila, že Zam není pouze jejím jediným chtěným dítětem, ale také mužem, jehož miluje.

Přičteme-li Thompsonem zvolené prostředí – prapodivné arabské bezčasy, kde vedle sebe existují nákladní auta, moderní přepravy, mrakodrapy, ale i pohádkový všemocný sultán, v jehož paláci slouží eunuši ozbrojení sečnými zbraněmi – nelze se nepodivovat. Narážky na zkaženost lidstva ničícího svou zemi, která ztrácí v neplodnosti schopnost uživit boží děti, pak sice působí aktuálně, ale kontrast, jenž vytvářejí s ornamenty přímo zahlceným vyprávěním, nemá daleko ke kýči.

Přesto je celková podoba díla organická a struktura Habíbí do detailu propracovaná. Faber mluví o „zběsilé orgii umění“ a s jeho hodnocením lze souhlasit. Půvabná forma však pod povrchem ukrývá daleko více ohavností, než je znečištění planety a kritika ženských a lidských práv v arabských společnostech. Nejtemnější proudy řeky vyprávění pramení z hlubin Thompsonových vlastních afrítů, jsou to oni, kteří z mnohokrát zpracovaných témat staví příběh, jenž lze na jedno přečtení (a bez opětovného objevování kulturních narážek) jen stěží pojmut.

Navíc Thompson stejně jako v románu Pod dekou nehledá svým vyprávěním odpovědi pro čtenáře, ale jen a pouze sám pro sebe. Fascinace texty Koránu balancuje místy až s fanatickým vytržením a tuto skutečnost nezamaskuje ani umělecká orgie, ani velký příběh lásky hlavních hrdinů. Habíbí je znepokojující čtení. A to z mnoha důvodů.

Richard Klíčník / Aktuálně
Craig Thompson: Habíbí. překlad Richard Podaný. BB Art, 2012, 672 str., 690 Kč.



Civilizační šok: Vyprávění pojaté jako příručka pro potenciální emigranty

Část třicátá: O čistofilii

Když navštívíte českou domácnost, bude tam s největší pravděpodobností naklizeno. V Americe to překvapivě není pravidlem. Jistě, i některé americké ženy trpí obsesivně-kompulzivní poruchou a chodí spát s prachovkou, ale v průměru mají Američané nižší práh citlivosti na chaos. Sobotní úklid jim moc neříká. Než by přiložili vlastní ruku k dílu, najmou si raději ilegální imigrantku z Čech.

Vždycky před svátky nebo před plánovanou návštěvou u nás doma zhoustne atmosféra. Moje žena uklízí, až se z ní kouří. Dokud jsme žili v Čechách, drhla i schody a okna a při tom všem jsme se neustále přezouvali. Nevím, jestli za tím vězí rakousko-uherské prababičky, ale v genech českých žen je zakódovaná pořádkumilovná úchylna. Snad každá rodina má ve svých řadách osobu, která nesnese, když jsou na zrcadle nepatrné vodní tečky, když není rohožka před dveřmi paralelně s prahem a když jsou ručníky na polici v nesprávném barevném pořadí. Já tomu místo obsesivně-kompulzivní porucha říkám čistofilie. Čistofilii rodina většinou zaregistruje, když se postižená osoba při finálovém zápase mistrovství světa náhle vrhne k televizi a začne leštit obrazovku. Nedá se odradit ani řevem mnoha hrdel. Zastíní všem vítězný gól, ale obrazovka je čistá!

Kdo zavítá do Rakouska, postřehne, že tam čistofilie řadí ještě ve větší míře a na bavorských farmách zřejmě sprejují voňavkou i hnojníky. Na základě zkušeností z cestování po germánských zemích jsem měl od Ameriky vysoká očekávání. Představoval jsem si, že nejbohatší země světa bude přehlídkou naleštěných mrakodrapů, sterilních ulic a vyluxovaných trávníků.

Z omylu mě vyvedla hned první procházka po Bostonu. Nepopírám, že za slunečného počasí je to pohledné město. Od té doby, co odstranili dálnici na rezavých sloupech ze středu města, tu máme i příjemnou pěší zónu. Jenže i v turistickém centru se válejí odpadky za svinstvo v prasklinách chodníků je pěkně zažrané. Jestli zavítáte do nějaké rázovité bostonské restaurace, raději se nesnažte nahlédnout do kuchyně. Mohl by se vám obrátit kufr. O modernosti podzemní dráhy je možné s úspěchem pochybovat a kachlíkové podchody tu dvakrát neuklízějí. Metro je ušmudlané až hanba a v létě je na perónech takové vedro, že kardiaci padají jak mouchy. Klimatizace funguje jen ve vagónech soupravy, ve kterých je pro změnu ukrutná zima.

Ze sledování hollywoodských filmů jste už možná pochopili, že podzemka nevypadá vábně ani v New Yorku a jiných městech, snad jen s výjimkou Washingtonu. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že ve Filadelfii, prvním hlavním městě USA, čpí v podchodech metra moč. A není to od psů.

Infrastruktura USA je také na pováženou. Dálnice jsou docela dobré, ale v severních státech, kde se pluhuje, potřebují po každé zimě znovu vyasfaltovat. Menší silnice jsou kapitola sama pro sebe. Šumavské okresky mají méně děr než silnice v okolí Bostonu. Obamův ekonomický balíček nasměroval hodně peněz do oprav infrastruktury a je to potřeba.

Hlavně mosty neměly ani základní údržbu po mnoho let a občas se nějaký zřítíl. I v Bostonu vypadá několik mostů přes Charles River tak, jako by měly do třiceti minut zkolabovat. Jezdí se po nich pořád, aniž by obnovili třeba jen oprýskanou základovku. Nedaleko našeho domu se propadla půlka mostu. Silnici uzavřeli a půl roku se jezdilo přes jiný mostek. Byl úzký, nahnutý a při každém větším dešti ho zatápěla voda.

Z krimi seriálů (Closer) si můžete udělat představu, že kromě nablýskaných čtvrtí jsou v amerických městech i ty hodně vybydlené. Poznávací znamení: Stojí tam vraky aut a k pouličním sloupům jsou připoutané zbytky odstrojených horských kol. Když odečtu Beverly Hills (v Los Angeles) nebo Beacon Hill (v Bostonu), s hrůzou konstatuji, že kromě čtvrtí pracháčů se v určitém stupni rozkladu nachází zbytek města. Filmaři, kteří potřebovali exteriéry k natáčení sci-fi filmu Já, legenda (Will Smith v hlavní roli), neměli s hledáním problém. Scenérie post-katastrofického města se dá najít kdekoliv v USA. Stačilo digitálně přidat na obzor několik zhroutených mrakodrapů a mohli natáčet.

Možná to bude znít pesimisticky, ale z amerických velkoměst vymizela vzcnost architektury a z malých měst jejich malebnost. V Čechách je to jiné. Když jsem nedávno vandrovat podhůřím Orlických hor, byla radost koukat kolem. Výhled na americká městečka v Massachusetts člověka moc nezahřeje. Je to tím, že domy přímo u silnice nepatří k vyhledávaným. Výstavnější lokality se skrývají z dosahu hluku silnic a dálnic. Teprve tam najdete skutečnou Ameriku, čtvrti s honosně vyhlížejícími domy na velkém pozemku s anglickými trávníky.

Když mluvím o infrastruktuře, musím se zmínit o elektrických sloupech. Jsou dřevěné a přetížené neuvěřitelným množstvím kabelů a šedivých transformátorů přichycených v koru-



ně, jako kokosy na palmě. Některé sloupy zřejmě ještě pamatují Tomáše Alvu Edisona. Podobné sloupy si pamatují z dětství i na vesnici v Sudetech, ale i ty předválečné byly důkladnější než americké. Rozhodně se každou zimu nelámaly jak třísky pod vahou sněhu, což je v Massachusetts běžné. Jestli nevíte, jak takový sloup vypadá, mrkněte se na Ramba jedničku. Zhrzený vietnamský veterán John Rambo v nočním městě kulometem odstřeloval kokosové transformátory, takže se celá čtvrť propadla do temnoty, což odstartovalo katarzi hlavního hrdiny i následně filmu.

Před lety jsme se seznámili s Deb, jejíž rodiče pocházejí z bývalého Československa. Deb strávila v devadesátých letech rok na Slovensku a v Čechách a pátrala po rodinných kořenech. Brzo postřehla, že její pražská bytná trpí čistofilií. V celém domě bylo tak neuvěřitelně naklizeno, až z toho byla Deb nesvá. Úchylika bytné jí pomohla zpětně porozumět neurotickému chování vlastní maminky. Američanka Deb nechápala, proč je máma před každou návštěvou příbuzných nervózní a celé dny uklízí. Moc to nepomohlo, protože návštěva stejně nějakou pavučinu pod postelí objevila, a pak se na mámu vyčítavě dívala. Nebo možná neřadila, ale neuroticko-čistofilní matka si to rozhodně myslela.

Mám dojem, že Američané věnují větší péči trávníku před domem než interiéru svých obydlí. Americké ženy rozhodně nejsou tak zapálené uklízečky jako Češky. Vyplývá to i z článku ve franklinském plátku. Noviny zcela vážně radí amerických čtenářům toto:

Přichází jaro a s ním pravidelný úklid. Je čas vyhodit staré věci a poslat obnošené oblečení do charity. V množství ostatních povinností však někdy není na jarní očistu čas a někdy přijde nečekaná návštěva. V tom případě je vhodné vzbudit alespoň zdání čistoty. Nejdříve přerovnejte špinavé nádoby ze dřeva do myčky. Potom utřete sporáky a kuchyňskou linku desinfekčním prostředkem. Skvrny na podlaze odstraňte mokřým ubrouskem. Pověste ručníky a utěrky tak, aby na nich nebyly vidět fleky. Přiveďte na sporáku k varu malou pánev s vodou, skořicí a muškátovým oříškem. Vůně překryje pachy po včerejší večeři. Obraťte polštáře na pohovkách čistější stranou nahoru. Zároveň pod nimi vysajte drošky a vlasy. Staré časopisy a nepotřebné krámy z obývacího přesuňte na jiné místo v domě. Pokud je v dětském pokoji nepořádek, zavřete dveře. Hosté

pochopí, že tam nemají chodit. Uklid'te špinavé prádlo do prádelního koše. Pokud je plný, schovejte prádlo do skříňky na pozdější dobu. Nepořádek na pracovním stole smet'te do zásuvky. Natřete polštáře a ztlumte osvětlení, aby zbylé nedostatky nebyly vidět. Nyní můžete přijímat hosty!

Po přečtení těchto rad jsem si vzpomněl na desátníka Maredu a jeho metody kontroly pořádku na rotě. Když jsme odfláklí sobotní úklid, rozkopli dveře světnice a zařval:

„Co je to tady! Humus, bordel, filcky a nekázeň!“ A jelo se znova.

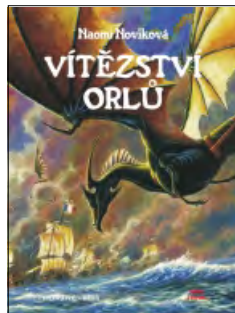
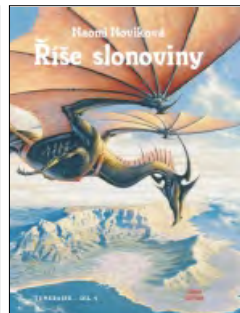
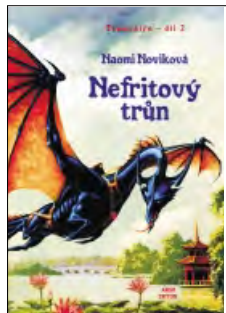
V jedné povídce (Nesmrtelná kronika) jsem uvažoval, jak uchovat informace. CD disky oslepnou za pár dekád. Papír se rozpadne za několik století. Hieroglyfy v kameni obrousí tisíc let pouštních bouří. Vše je dočasné. Jen genetická informace zakódovaná do živých organismů se neustálým kopírováním uchová (s nepatrným šumem) po miliony let.

Lidské bytosti jsou takovou informací. Vytváříme a předáváme informace z generace na generaci a díky tomu naše civilizace přežívá. Kus za vesnicí, kde jsem bydlel, byl opuštěný dům po cikánech. Okna vymlácená, střechou teklo. Přesto vydržel stát desítky let a nakonec se dal celkem snadno opravit. Když se dívám na Ameriku, připadá mi mnohem méně trvalá. Na rozdíl od mramorové Akropolis se americké dřevěné domy brzo rozpadnou. Las Vegas plné výstavních hotelů je úžasně, jenže až dojde elektřina, bude pouštní město bez klimatizace neobyvatelné. Za sto let z něj zbude fata morgána. Když ochabne infrastruktura, nebudou jezdit požární auta a fungovat pouliční hydranty. Potom stačí jeden blesk a pořádná část dřevěného Bostonu shoří. Stačí, když bude foukat vítr správným směrem. Evropská města jsou stavěná bytelněji, ale něco mi říká, že to nemusí představovat výhodu.

Nevzala to Amerika vlastně za lepší konec? Možná je zbytečné stavět domy tak, aby přetrvaly. Možná je nesmysl trávit čas obsesivním uklízením, když můžeme prostě žít. Amerika je na přírodní katastrofy zvyklá. Hurikány a tornáda plundrují Středozápad každý rok, ale Spojené státy jsou vytrvalá země. Američané mají schopnost postavit z trosk nová města a obrodit se jako Fénix. I s dřevěnými elektrickými sloupy jsou USA možná životaschopnější a odolají času lépe než zbytek světa.

Martin Gilar

Právě vyšel pátý díl dračí série Temeraire



Hitler vyhrál - a další odbočky dějin

Poznámka: Tento text byl psán pro Lidové noviny (vyšel zde mírně zkrácený 25. 2. 2012), je tudíž určený především čtenářům, kteří nejsou a priori fanoušky science fiction.

Zatímco v kuloárech filmového festivalu Berlinale se nejméně diskutovalo o nacistech ukrývajících se od konce války na Měsíci z filmu *Iron Sky*, Česká televize uvádí seriál, který se s nadsázkou věnuje hned třinácti historickým alternativám, samozřejmě včetně vítězství hitlerovského Německa.

Co kdyby Čechy zůstaly monarchií? Jak by se nám žilo po vítězství mandelinky bramborové nad našimi zemědělci? Co kdyby Němci nebyli odsunuti? Co kdyby nedošlo k invazi bratrských armád v srpnu 1968? Tyto a další otázky si položili Peter Kerekes a Eva Vojtová v cyklu *Co by kdyby* vysílaném na ČT2 každé úterý večer.

Tvůrci se vlastní historickou spekulací často ani příliš nezabývali. Nesnažili se ukázat, jaké konkrétní příčiny by vedly k možnému přehození výhybky dějin na jinou kolej a jak pravděpodobně by to bylo ve srovnání s historií, jak ji známe my. Natočili spíše zábavné ilustrace jednotlivých „kontrafaktů“, jak se těmto odklonům od známé reality někdy říká. „Myslím, že historie nemá být souhrnem dat, ale přemýšlením nad motivacemi, směry a dopady jednotlivých událostí,“ vysvětluje Kerekes. „Jen tehdy se z ní můžeme poučit.“

Zvolená forma k takovému poučení však dává důvody k pochybám. Že si tvůrci často museli vystačit s málem, to nás v současné televizní tvorbě příliš nepřekvapí. Otázkou je, zda roubování vtípu a ironie na alternativní historii není v relativně krátkometrážním pořadu překombinováním, které bude pro diváka těžko stravitelné. Jak se má takový divák poučit ze zmateného rozhovoru s reálnými představiteli komunistické mládeže, kteří jsou natáčeni po kolena ve vodě – snad pro ilustraci, jak této ideologii dnes teče do bot? Jindy zase tvůrci sáhnou do arzenálu sci-fi, třeba při pohledu do života lidí po třetí světové válce. Jako v Čapkových *Bajkách z let budoucích* nahlížíme do života nových jeskynních lidí, kteří již po generaci žijí v podzemí a sní o tom, jak to vlastně vypadá tam na povrchu. Samotná znělka pořadu, v níž jsou promítány archivní záběry pozpátku, pak cituje titulovou pasáž známé sci-fi komedie *Zítří vstanu a opařím se čajem*.

Spor mezi věrností faktům a odvahou domýšlet si ostatně alternativní historiky trápí stejně jako ty skutečné.

Právo na dějiny jinak

Může se to zdát podivné, věnovat se historii, která nenastala. Jako by nestačily mezery, které máme o té skutečné. Však také alternativní historie není po chuti každému historikovi. Když editoři akademického časopisu *Soudobé dějiny* připravovali speciální číslo s tímto tématem, pečlivě v úvodu zdůrazňovali, že zařazené texty jsou podloženy citovanými prameny a nenechávají se unášet „živlem nespoutané imaginace“. Stejně výtky padaly mimochodem na vrub literatuře sci-fi v 50. letech minulého století. Tehdy se také strážci kultury strachovali, aby

nebyl čtenář balamucen příliš volnou fantazií. Budoucnost je přece vážná věc. Mimochodem to naznačuje jistou paradoxní spřízněnost minulosti a budoucnosti. Obojí je prostorem, v němž si lze domýšlet s různou mírou věrohodnosti. Podobný názor má i historik Jiří Vykoukal, ředitel Institutu mezinárodních studií na FF UK, podle kterého je alternativní historie v podstatě futurologií, domyšlením budoucnosti, ovšem v čase minulém. Píše to ve vynikajícím úvodu k antologii *Virtuální dějiny* (2001) sestavené Niallem Fergusonem.

Sám Ferguson věnoval právu alternativního pohledu na minulost celý šedesátistránkový úvod této knihy. Pojal jej jako historii otázky předurčenosti v dějinách. Při četbě jeho textu si uvědomíte, že žádný historik nemůže být jen čistým historikem. Aby mohl dělat svou vědu, musí nejprve přijmout (vybrat si) její metaprávidla, filozofii historiografie. Podle toho pak bude vypadat způsob jeho práce a prezentace jejích výsledků. Samotné připuštění, zda mohlo být v minulosti něco jinak, do této nadstavby patří. Historik Jiří Rak podotýká, že stručně úvahy o tom, jak by to dopadlo, kdyby se dějiny odvíjely jinak, najdeme i u patrona českých dějepisců Františka Palackého.

Naopak představa, že se dějiny jiným způsobem odehrát nemohly, vyvrcholila zřejmě v 19. století a jejím čelným hlasatelem je marxismus. (Paradoxně pak reální marxisté ve jménu své pravdy upravovali minulost do takové míry, že výsledkem jsou de facto další alternativní dějiny. Bývaly jich plné učebnice.) Ferguson jakožto fanoušek virtuálních dějin postupně tyto „deterministické“ modely dějin smetává se stolu tu za použití citátů z klasické literatury, jindy s nasazením těžké kavalerie kvantové fyziky, teorie neurčitosti a teorie chaosu.

Mimochodem, obrovská popularita alternativních dějin, kterou můžeme v západní kultuře sledovat zhruba od 80. let 20. století, přichází ruku v ruce s narůstající popularitou teorií o „možných světech“, které jsou v poslední době ve velké módě zejména v literární a filmové vědě. Vymyšlené světy získaly jakési větší uznání – alespoň v rámci úvah o uměleckých dílech. Najednou je možné s nimi zacházet, jako by byly skutečné a rovnocenné našemu světu „aktuálnímu“. Obdobně je možné přiznat právo na existenci i dějinným liniím, které náš svět nezažil.

Raději alternativní než tajné

K čemu je tedy přemýšlení o alternativní historii dobré? Přinejmenším k tomu, že se těžko uvažuje o něčem, co známe jen v jediném exempláři. Ať už je to podoba života, jak jej známe z naší planety, nebo pozemská historie, která se udála jediným, konkrétním způsobem. Teprve v konfrontaci pozemšťana se zeleným ufonem s chapadly, neřkuli oceánem inteligentní protoplazmy můžeme hovořit o specifikách pozemské biologie. Stejně tak lépe nahlédneme klíčové historické okamžiky či dějinné etapy, když prozkoumáme jinou možnou linii vývoje minulých událostí.

A ruku na srdce: čtení o alternativách historického vývoje dělá historii samotnou velice sexy. Je to ale ošidná svůdnost. K tomu, abyste si alternativu vychutnali, musíte nejprve znát, jak to bylo „doopravdy“.

Podle Jiřího Raka jsou alternativní dějiny ještě relativně nevinnou vzpourou proti představě jediné a správné historie. Nabízejí se i jiné volby úniku – nejrůznější „tajné dějiny“, v nichž je historický vývoj líčen jako výsledek působení magických sil, či spiklenecké teorie, podle kterých není jinak něco, ale všechno, vlivem zednářských lóží na občanskou válku v Mosambiku počínaje a šířícími v architektuře evropských galerií konče. Co je oproti tomu nějaké to fantazírování o české kolonii v Patagonii nebo legionářích potlačujících bolševickou revoluci?

Lidé na křižovatce

Alternativní dějiny jsou obvykle postavené na premise, že se určitá událost odehrála jinak. To nás nutí uvažovat, které události jsou vlastně oněmi „dějinnými křižovatkami“. Někdy se populární představy a postoje historiků mohou značně lišit. Je tu ale ještě jeden háček. Takové pojetí historie automaticky předpokládá, že některé okamžiky jsou důležitější než jiné, a že víme, které to jsou. Skutečně jde však o okamžiky zlomu, nebo spíše o vyjevení dlouhodobých tendencí? A nejsme v našem chápání dějin trochu domýšliví? Copak doopravdy víme, jaká událost doopravdy způsobila to či ono? Zvláště když – vyzbrojeni takovými knihami jako *Bod zlomu* od Malcolma Gladwella nebo *Černá labuť* Nassima Nicholase Taleba – můžeme s úspěchem pochybovat, že víme o mechanismu světových událostí, byť miliónkrát popsaných, opravdu vše. Některé velké změny přicházejí zcela nečekaně a jiné jsou zase vyvolány zdánlivě nesouvisejícími maličkostmi. Představu historie jako přehledného kácejícího se domina příčin a následků můžeme smele odložit v šatně.

Jenže co naplat, v kategoriích osudových momentů se uvažuje mnohem snadněji než v kategoriích globálních dlouhodobých tendencí, neřkuli chaosu nepředvídatelných změn. Proto i nás Čechy fascinují ony „osudové osmičky“, které, zdá se, naši historii fatálně tvarovaly.

Zatím se s odlišnými vizemi vývoje dějin u nás vyrovnávají spíše beletristé než historici. Padesáté výročí od komunistického převzetí moci roku 1948 však v roce 1998 nestihl alternativně zpracovat nikdo. Alespoň na Slovensku vyšla pozoruhodná publikace Igora Otčenáše *Keby...* Ta však především reaguje na svérázně pojaté oficiální dějiny Slovenska od Milana Đuricy vydané o tři roky dříve.

Výročí tragických osmiček

Více prostoru bylo osmičkovému fatalismu věnováno o deset let později. V předvečer dalšího výročí osudových osmiček, v roce 2007, vyšlo již šest knih tematizujících historické alternativy. Můžeme spekulovat, čím to je, že potřeba národní a historické sebereflexe s časem spíše sílí.

Předskokanem se stala kniha rozhlasového scenáristy a spisovatele Oldřicha Knitla *Český sen* (2004). Svižně napsaná kniha klame tělem, začíná jako klasická historická publikace věnovaná Mnichovu 1938 a následné okupaci. Jenže nedlouho před koncem se události začnou odvíjet jinak. Emanuel Moravec, rozčarovaný servilním postojem prezidenta Beneše k evropským mocnostem, podnítl puč vojenských generálů

proti vládě. Republika se postaví Němcům na odpor a měsíc statečně vzdoruje, což autor líčí s neskrývaným vlasteneckým zadostiučiněním. Dokonce podnikne odvážný výpad do Rakouska. Odvaha a rozhodnost měly evidentně účinek na jednotlivce i masy. Moravec se nestal symbolem kolaborace, uvažování se nikdy nestalo masovým jevem a na sklonku války velmoci dovolily, aby Čechy osvobodil Československý armádní sbor. Došlo to dokonce tak daleko, že mezi Čechy a Slováky zavládla vzájemná úcta. Československo se stalo neutrální zemí mezi Východem a Západem. *Český sen* je vykupitelským mýtem – naše země na sebe vzala tíhu prvního úderu a stala se vykupitelem špatného svědomí Evropy.

Podobné reálie, byť velmi odlišný způsob zpracování má i poslední román Josefa Nesvadby *Peklo Beneš*, vydaný již v roce 2002. I zde je představena vize šťastnějšího Československa, které po válce získalo neutralitu, protože na jejím počátku bojovně zaútočilo na Rakousko. Beneš celou situaci ustál a přežívá v zapomnění v domově důchodců. Nesvadba, profesí psychiatr, se zaměřuje na téma jeho profesí blízké: do jaké míry ovlivňuje klíčová rozhodování psychická soudržnost rozhodujících? Beneš byl v tomto románu vybaven přístrojem na zachycování obrazů z vlastního nevědomí. Je docela možné, jak vyplývá z této prózy, že s takovým kapesním psychoanalytíkem by kdekerá postava posunula limity svého charakteru a vůle.

Jak léčit mnichovský syndrom

Příběhy o alternativních dějinách musí často řešit jeden zásadní problém: jak postihnout události na velkých časových a prostorových rozlohách a neztratit přítom čtenáře? Že to není jednoduché, ukazují knihy plzeňského vychovatele mládeže Jana Drnka. V roce 2007 publikoval tři knihy. Jedna z nich, *Žáby v mlíku*, je další variací na téma Mnichov. I zde je Beneš generály přinucen odmítnout mnichovskou dohodu. Češi začnou s wehrmachtem bojovat, ale konflikt skončí velice brzy, když je v polovině října 1938 evidentně šlehlý Adolf Hitler zastřelen svým vlastním podřízeným. Novou hrozbou pro Evropu se stane socialistické Španělsko a Sovětský svaz. Přípravou na druhou světovou válku proti těmto mocnostem se zabývá následující kniha *Žába a šorpion* (2010). Obě knihy mají dohromady bezmála 1200 stran a autor jejich děj trefně přirovnává k símultánci na mnoha šachovnicích. Lavina postav, dramatických scén, politických pletich a vojenských reálií sice budí obdiv, ale zároveň omezuje atraktivitu těchto titulů povětšinou na fanoušky military historie. Podrobné stostránkové dodatky, tabulky a poznámky v každém svazku prozrazují chlapecký zápal, s nímž Drnek svou velkolepou hru na vojáky režíroval.

Podobně pojatá je také Drnkova kniha *Druhý dech habsburské monarchie* (2007) s vševysvětlujícím podtitulem „Vojensko-historická mystifikace o tom, jak český národ pomohl zachránit monarchii a českoslovenští legionáři zachránili svět před bolševismem“. Klíčovou změnou je zde rozhodnutí pokrokového Karla I., následníka Františka Josefa I., ukončit válku, dát velkou autonomii i dalším národům Rakouska-Uherska a zamezit rozpadu říše dřív, než ji rozbijí její vnitřní tlaky.

Kniha je vybavena úvodem fiktivního historika, který dává textu nečekaný obrat. Historik žijící v alternativní současnosti, v níž je prosperující rakousko-uherské impérium realitou, se děsí toho, jak by mohl svět vypadat, kdyby se po první světové válce mocnářství rozpadlo, Masarykovi by vyšla jeho zahraniční politika a získal by samostatný československý stát, a jak by to s Evropou dopadlo, kdyby v Rusku zvítězila bolševická revoluce. „Pochopil jsem, že na konci světové války stanula Evropa na pokraji nového velkého nebezpečí,“ děsí se onen historik a raději zahání vidiny našeho světa, který se mu jeví jako alternativní historie psaná z pekla.

Alternativní historie je zde alternativní ve všech ohledech, protože zastupuje vývoj událostí, který je z pohledu autora kýžený, ale nejspíš nepředstavuje většinovou představu o ideálním vývoji historických událostí. O opravdovosti autorova snění svědčí to, že Drnek sám je členem monarchistické politické strany Koruna česká i aktivním členem Spolku vojenské historie.

Jak vidno, alternativní historie fungují jako plátno, na které projektujeme naše touhy i obavy. Jak ty individuální, tak celospolečenské. Počet úvah o tom, jak by bylo možné zabránit osudnému Mnichovu 1938, je výrazem snahy vypořádat se s mnichovským syndromem českého národa. Vynést jej na povrch, nalézt příčiny a pokusit se je alespoň v říši imaginace přepsat jiným zážitkem. Jiří Vykoukal k tomu malebně poznamenává: „Do jaké míry je průkazné, že jiné chování na podzim 1938 by mělo za následek jiný typ chování v následujících letech, když jde o alternativu založenou pouze na promítnutí současného názoru do minulosti? A vůbec, není pohodlné mít po ruce nějaký ten syndrom, abychom si měli čím zdůvodnit naši současnou nedokonalost či dokonce hloupost?“

Beletristická tvorba se pokouší vyrovnat nejen se syndromem Mnichova, ale i s obecným pocitem méněcennosti malého národa uprostřed evropských mocností. Jak jinak, než opět fantastikou. V tomto duchu se nese řada příspěvků do velkolepě koncipované antologie *Imperium Bohemorum* (2007) určené především zvidavé mládeži. V povídce Josefa Pecinovského je Praha centrem průmyslově nejvyspělejší říše rudolfínské doby poté, co se po smrti Rudolfa II. ujal vlády jeho technice holdující nemanželský syn. Ovzduší v Čechách dýchá dělnou, svobodnou atmosférou, úplná ilustrace marxistické teze o tom, jak materiální základna stojí na počátku veškerého dalšího rozvoje společnosti. Síla české ekonomiky se stala rozhodujícím nástrojem na přeměnu Rakouska-Uherska v hrdou Českou unii v povídce Jiřího W. Procházky, která je milou persifláží Čapkova románu *Válka s mloky*.

Vstanou noví obrozenci

Dokonce i v příbězích, které můžeme označit za odstrašující varianty dějin, nemizí vitézná česká stopa. František Novotný, všestranně nadaný autor sci-fi a dobrodružných příběhů, věnoval své vrcholné dílo, trilogii *Dlouhý den Valhaly*, *Další den Valhaly* a *Poslední den Valhaly* (1994 – 2007) vizi světa, v němž se německý wehrmacht zmocnil zbraní pocházejících ze severské mytologie, přivedl do našeho světa pololidské nestvůry a za pomoci magie a přírodních kataklyzmat si zcela po-

drobil planetu. Druhý díl cyklu líčí, jak se izolovaná skupina amerických vědců pokouší vzdorovat černé magii magií bílou a za pomoci Kabaly nevědomky sestrojují první počítač. Vždyť počítač i mág provádějí stejné úkony – operují se symboly. Počítač schopný nabízet pohledy do odlišných historických linií ovšem ke svému zdárnému chodu potřebuje mocný generátor a tím je – svatováclavská koruna! Po takovém zjištění nás už nepřekvapí, že k jejím získání jistou měrou přispěje i ostýchačův mladík ve svetru, jistý Václav Havel, či znalec tajných nauk Ludvík Souček.

Pro čtenáře neuvyklé na vědeckou fantastiku to je jistě silná káva, ale pod její napěněnou hladinou si můžeme všimnout dalšího rysu spojujícího zmíněná beletristická díla: za pomoci příběhů o alternativních dějinách jsme svědky znovuzrození vlastenecké prózy. Kde jinde dnes najdete tak naivně prosté, přímočaré vyznání lásky k českému národu a jeho historii? K české (či v případě Jiřího Drnka habsburské) identitě? Že se skutečně jedná o obrat k české tradici, o gesto takřka obrozenecké, dokládá i to, že svůj další román věnoval Novotný tajnostem života Boženy Němcové.

V posledním díle své *Valhaly* Novotný otevřel ještě jednu otázku: jak bych se zachoval já, kdybych se ocitl na křižovatce dějin, v jejich méně šťastných uličkách? Jak by se odvíjel můj život v nacistickém světě?

Stejnou otázku tušíme u zatím posledního a literárně nejzdařilejšího příspěvku k české alternativní historii, románu Jana Poláčka *Spěšný vlak Ch.24.12.* (2010). Psychologický, spíše komorní příběh sleduje mladého válečného vysloužilce Waltera v době nedlouho po konci druhé světové války, jež dopadla ve prospěch Německa. České země jsou poněmčeny, jakákoliv naděje se rozplynula. Totalita systému se zrcadlí v psychické bezútěšnosti pasivního hrdiny, který se snaží pouze přežít ve vše prostupující nouzi, deziluzi a paranoi. Zdá se, že se Poláček pokusil načrtnout, jak by vypadal poválečný stalinismus na nacistický způsob. Filigránská práce s detailem a styl ne nepodobný románům Ladislava Fukse tuto knihu vyvyšují nad jiné, mnohem fantastičtější pokusy o ohnutí historie jinak. Poláčkův román má ještě jednu dimenzi – totalitní realita tu zároveň vystupuje jako paralela nefunkční rodiny s necitlivým, trestajícím otcem.

Pokusy skutečných odborníků o příspěvek k české alternativní historii jsou skoupější. Kromě zmíněného čísla *Soudobých dějin* je to především sborníček *Co kdyby to dopadlo jinak?* (2007), jenž měl být domácí odpovědí na Fergusonovy *Virtuální dějiny*. Příspěvků se sešlo pouhých pět, a tak byla kniha doplněna seriálem článků vydávaným v deníku MF Dnes. Kdyby pro nic jiného, je tato kniha poučná jedním: pro alternativního historika je ošidné nejen pouštět se příliš daleko do minulosti, ale i příliš blízko. Zatímco většina textů se věnuje klasickým, časem prověřeným křižovatkám, nad posledními z nich Kdyby Jan Ruml neodmítl Zemana a Kdyby Gross nepodal demisi možná mladší čtenář zavzpomíná, kdo to vlastně ten Ruml a Gross byli, a nad dilematy vytyčenými názvy příspěvků jen pokrčí rameny.

Ivan Adamovič / Lidové noviny

Něco je tam ve středověku

Román u nás dosud neznámého amerického autora plyne dvěma proudy. Má kapitoly nadepsané NYNÍ a v nich sledujeme manželsko-profesní život dvou současných vědců, obou z exaktních oborů, avšak každého z jiného. Trochu vzájemně řevní, jeden pohrdá snažením toho druhého, ale protože Tom a Sharon jsou životní partneři, je to všechno láskyplné a nevážné. A taky dost odtažitě, neemotivní a suché. I když to, po čem ti dva jdou, čtenář jakž takž pochopí, prožívat s nimi nějaké objevitelské drama v podstatě nelze, protože se vlastně žádné dlouho nekoná. A snad je to i proto, že druhá linie románu je tak silná a oproti moderní naopak převlece emotivní, a natolik absorbuje čtenářovu pozornost, že ten je vděčný za milosrdné střídání množství NYNÍ kapitol a v zásadě se těší, až se ze současnosti dostane opět do druhého, hlavního proudu vyprávění. Tom s Sharon časem začnou být až otravní.

Za onen druhý vypravěčský proud však musíme být vděční právě Tomovi, jehož vědeckým oborem je cliologie, matematické zkoumání dějin. Jejimi metodami objeví v Německu 14. století záhadné místo, vesnici Eifelheim, nad níž jako by se posledních šest sedm století vznášelo nejasné prokletí takových rozměrů, že ves v zásadě zmizela z map a téměř i z ústního podání. Tom z Filadelfie rozjede pátrání, které by bylo nejspíš brzy pro čtenáře mučivě otravné, soudě z některých replik, jež si vědci v kapitolách NYNÍ vyměňují. Naštěstí onou druhou, bohatší románovou linií je právě dění v oné vesnici v průběhu dvanácti měsíců roků 1348 a 1349. Tehdy totiž v Eifelheimu nouzově přistáli mimozemšťané.

Původně to byla povídka, kterou v roce 1986 otiskl časopis Analog. V češtině ji neznáme a troufám si tvrdit, že o nic nepičházíme. Flynn ji po letech rozválel jak těsto na štrůdl a použil ji jako základ pro román. To vysvětluje značnou nespojitost obou proudů, odlišnou kvalitativní úroveň, když středověké pasáže psal o dvacet let zkušenější autor, ale omluva to není. Při troše dobré vůle mohl spisovatel oddíl NYNÍ napsat znovu, a lépe jej tak integrovat do celku, a při větším dílu dobré vůle by se byl dvouproudému románu mohl vyhnout úplně a těch pár styčných bodů mezi středověkem a NYNÍ, které v románu najdeme, by se býval mohl pokusit vyjádřit jinak, důmyslněji. Řečeno natvrdo: současná linie *Eifelheimu* je zbytečná, oželitelná.

Působí rušivě, nakonec narušuje i výsledný dojem z četby (ergo bodové hodnocení), ale středověký román vsazený do poněkud nešťastného rámce je i tak úchvatný. Fungoval i bez

účasti Krenků, cizáků v oblasti Hochwaldu, o nichž se postupně, s mírou osvěcení hlavních aktérů dozvídáme, že zřejmě nepocházejí z tohoto světa. A když k osvěcení přistoupí i fantazie, víme, že přišli z hvězd a tady přistáli vynuceně. Ono se toho totiž ve středověké Evropě, potažmo v Německu dělo i tak dost, aby to zaujalo a vydalo na poutavý román: války panovníků i drobné šlechty, černá smrt obcházející kontinentem, náboženské vády, erupce nových myšlenkových směrů, překotný rozvoj techniky a jiných dovedností, také uměn. Je ohromující, že matematik, topolog a pohříchu autor technicky založené SF z daleké Pensylvánie našel zalíbení v tak specifickém údobí evropských dějin, tak do hloubky si je prostudoval a pak se pasoval do role vypravěče (a možná i hlavní nejosvěcenější postavy románu, místního kněze Dietricha), aby o tom svém zálibném tématu napsal sice fantastický, ale zároveň i poučný, filozoficky laděný román.

Udajně temný středověk z jeho stránek vyvstává jako docela příjemné místo k životu, zalidněné postavami, k nimž si za těch pár stovek stránek čtenář najde vztah a nerad je v závěru knihy opouští. Přítomnost cizáků, divných tvorů s křídly, později dala Eifelheimu punc začarované, kacířské vsi, kde řádí nečisté síly, v čase děje však pomohla místním obyvatelům k pochopení mnoha jevů a myšlenek, k nimž by se museli jinak složitě propracovávat: dala jim možnost zamyslet se nad aktem stvoření, a tedy i vírou, nad životem a smrtí, nad záhadnými úkazy přírody, do níž patří i ta i nad jejich hlavami. Tam odletí část cizácké výpravy, které se za cenu rozkolu ve vlastních řadách podaří opravit hvězdné plavidlo, zatímco zbylí členové tu zůstanou odkázáni na koexistenci s místními a pak už jen na smrt. Finální nález hrobu jednoho z křídlatých mimozemšťanů v románové linii NYNÍ je efektně působivý, ale poznáním obohatí jen cliologa Toma Schwoerina. Čtenáře nikoli, protože ten strávil rok v Eifelheimu a ví.

Roman Lipčík / iLiteratura

Michael Flynn: Eifelheim. Přel. Zdeněk Uherčík, Stanislav Juhaňák – Triton, Praha, 2011, 424 s., 359 Kč, pro členy Trifid klubu 279 Kč

Neuvěříte tomu, ale ačkoli se za chvíli přehoupneme přes polovinu roku, Fenixcon je vlastně už za chvíli, stále je tu ještě tolik nedoplatků na předplatném, že by se za ně vydalo prosincové číslo. Zamyslete se nad sebou.

Jak se zrodil Thorgal

Příběhy vikinského válečníka Thorgala patří k nejpobulárnějším evropským komiksovým sériím. Přesto u nás jejich vydávání procházelo mnoha peripetiemi, jejichž výsledkem je i to, že vůbec první díl série se objevuje až nyní, poté, co už český vyšlo jedenáct pozdějších sešitů.

Ty v průběhu téměř dvaceti let vydávala celkem čtyři česká nakladatelství a jistou naději do budoucna je, že nyní se série nachází v edičním plánu nakladatelství CoöBoo, divize aktuálně největšího českého nakladatelského domu Albatros Media. I to je nicméně prozatím opatrné a k mrzutosti českých příznivců série vydávání *Thorgala* nezačalo tam, kde skončilo předchozí nakladatelství BB/art, tedy pokračováním „načatého“ čtyřdílného příběhu ze středoamerické džungle *Země Qaa*, ale třemi solitérními sešity, které v originální chronologii vydávání následují až po ukončení příběhu *Země Qaa*. Jako by čtenáře testovalo nejprve na jistějších (protože uzavřených) epizodických příbězích.

Nyní naopak fanoušky potěšilo vydáním úplné prvního Thorgalova příběhu, a pokud naváže i dvojkou, bude mít český čtenář kompletní alespoň první desítku Thorgalových dobrodružství. Samozřejmě jen pamětníci, protože první český překlad *Thorgala*, povídkový sešit *Dítě z hvězd*, vyšel už před dvaceti lety – a rozhodně je namístě uvažovat o jeho reedici.

Komiksový teoretik **Tomáš Prokůpek** v předmluvě ke *Zrazené čarodějce* líčí zrod pozdějšího komiksového fenoménu, stvořeného nadějným polským kreslířem **Rosinskim** a o něco zkušenějším belgickým spisovatelem a scenáristou **Van Hammem**. První příběh vycházel v roce 1977 nejprve na pokračování, teprve po zřetelném zájmu čtenářů se belgické nakladatelství Le Lombard rozhodlo pro vydání samostatného komiksového alba (1980). A původní forma časopiseckého seriálu je na *Zrazené čarodějce* patrná: děj je rozvržen na stránky, a to obvykle tak, aby poslední okénko čtenáře napulo na pokračování – zvratem, příslibem akce či tajemství, případně nějakou novou překvapivou informací či skutečností. Ale příběh je vybudován natolik chytře a dynamicky, že tyto švy při prvním čtení skoro nevnímáme. Oproti pozdějším Van Hammeho scénářům, které byly podstatně propracovanější, je *Zrazená čarodějka* ještě oním přímočarým dobrodružným příběhem, klukovsky vděčným. Akce střídá akci, nečekaná setkání a záchrany přicházejí přesně v pravý čas a ústřední příběh o pomstě krásné čaroděj-

ky na hrubiánském vládci variuje mnohokrát obehnaný fantasy syžet. Více než v pozdějších dílech série je zde cítit inspirace americkým *Conanem*, jenž v té době (jak původní příběhy **R. E. Howarda** s ikonickými obálkami **Franka Frazetty**, tak komiksová

řada v nakladatelství Marvel) zažíval značné oživení zájmu, které v roce 1982 vyvrcholilo celovečerním filmem. Thorgal je ve *Zrazené čarodějce* po většinu příběhu nájemným mečem, který se musí prosekat ze všech potíží. I oblíbené Howardovo povídkové schéma (pravda, v 70. letech už rozmělněné mnoha epigony) tu nacházíme docela zřetelně: Van Hamme čtenáře také bez přípravy vrhne doprostřed dramatického děje. Thorgala potkáváme připoutaného k mořskému útesu a čekajícího na smrt utopením nebo zmrznutím, zatímco jeho protivník se mu chechtá v odplouvajícím drakkaru. A také závěr je rychle odsekutý, žádné slavné vítání hrdiny, jen dva unavení osamělí lidé, kteří zdaleka nemají jistotu, že jejich protivníci jim nebudou znovu škodit. Ani není příliš jasná podstata konfliktu mezi titulní hrdinkou a králem Gandalfem, stejně tak zůstává otev-

řeno, kdo byl v právu a kdo se choval hanebně.

Protože příběh byl pro ustálený formát frankofonního komiksového alba příliš krátký, doplnili jej autoři ještě povídkou *Téměř v ráji...* Není víc než jen doplňkem, zároveň však představuje jistý protipól akční *Zrazené čarodějky*. Thorgal tu máchne mečem pouze jedinkrát, když se brání před dotírající smečkou vlků, pak už jej však čeká pád do začarované rokle a zde setkání s dvěma krasavicemi a možností rajského života, který je ale – jak to tak bývá – zároveň vězením. Van Hamme tu nabízí svůdné lenošení v obklopení mladých žen a hojnosti jídla, ale protože píše příběh pro kluky, je jasné, že tohle neprojde. A Thorgal se vrací do nehostinné rané středověké Skandinávie.

Čeští fanoušci samozřejmě doufají, že se tam s ním budou vracet ještě dlouho (prozatím má série 33 pokračování a další stále vznikají). Navzdory tomu, že jich v Česku zatím není tolik, co ve většině jiných evropských zemí.

Pavel Mandys / iLiteratura

Grzegorz Rosinski, Jean Van Hamme: Thorgal – Ztracená čarodějka. Přel. Richard Podaný, CoöBoo, Praha, 2012, 48 str., 159 Kč

Křest Zapomenutého jezera

Teprve když se přiblížil ten okamžik, uvědomil jsem si jednu závažnou skutečnost. Ač Zapomenuté jezero není ani zdaleka mou první knihou, právě naopak, dostalo se jí jednoho primátu. Nakladatel, duchovní matka a patron jí uspořádali křest. Abych nebyl zcela nepřesný, musím podotknout, že část knihy, v níž jsem měl tak trochu prsty, již jednou byla pokřtěna. Jednalo se o Impérium Bohemorum Ondřeje Müllera a na této knize jsem se podílel zhruba jednou desetinou.

Takže teď došlo na skutečný křest. Vždy jsem si myslel, že je to jen formalita, která má komerční charakter, a nepřikládal jsem křtům zvláštní význam. Ale ono je to jinak. Jakmile člověk vidí, že se stává středem pozornosti, a to nejen on, ale především jeho dílo, jakmile vidí, že přece jen něco dokázal, začíná ta pumpa vevnitř pracovat tak trochu jinak a krevní tlak stoupá nejen vzhledem k přírodním zákonům, ale i z jakéhosi zvláštního vnitřního popudu, a cosi se v člověku děje. No, popsat se to nedá. Kdo to nezažil, neví nic.

Nevím, proč jsem si přitom připomněl jeden okamžik, starý asi tak třicet let. Tehdy jsem si nesl z knihkupectví knížku se žlutou obálkou nazvanou Lidé ze souhvězdí Lva a říkal jsem si: „Vidíš, ty vole, kdybys psal trochu víc a trochu lépe, tak mezi těmi velikány autory jsi mohl být i ty.“ Ale dnes vím, že to nebyla promarněná šance, i na mne došlo.

Pravda, nebyla u toho televize, nebyl u toho rozhlas, dokonce se nedostavil ani redaktor Blesku, přišly asi tři desítky příznivců sci-fi a Emila Holuba, ale o to vřelejší byla celá akce a o to lépe jsem se asi cítil, než kdybych stál někde před tisícovým publikem. Ale něco se přece jen změnilo. Pamatuji se, že v roce 1987 mi Jarada Veis předával Mloka a žádal mě, abych něco řekl publiku. A já tenkrát nebyl schopen slova a rychle jsem utekl z pódiá. Nebyla to zbabělost, prostě to nešlo. Dnes to bylo jinak. Podařilo se mi dokonce hovořit, a to dost dlouho, a snad jsem se ani nepřerekl.

Vše se konalo v Náprstkově muzeu na Betlémském náměstí. Volba místa nebyla náhodná, protože Emil Holub, kterýžto je v knize Zapomenuté jezero hlavní postavou, často Vojtěcha Náprstka navštěvoval a i při svých cestách po Africe s ním byl neustále v kontaktu. Náprstek byl Holubovi mecenášem a do začátku jeho cestovatelské kariéry mu půjčil nemalý obnos, a zastával se Emila Holuba, když proti němu psaly bulvární deníky štvavé články.

Patronkou knihy se stala paní PhDr. Milena Secká, CSc., vedoucí knihovny Náprstkova muzea. Křest Zapomenutého jezera vlastně uvedl její milou přednášku o ženách v životě Emila Holuba.

Vše se odehrálo v knihovně, nádherné místnosti, kterou známe i z literatury, protože právě tady se kdysi scházel Dámský americký klub pod patronátem Vojtěcha Náprstka, a sem byl přivezen první šicí stroj do Čech i do Prahy, jak půvabně píše ve své pentalogii Vladimír Neff. Jak jsme mohli vidět z fotografií, nic se na této místnosti za posledních 150 let nezměnilo, snad jen jedna maličkost, na čelní stěně přibyla podobizna Vojtěcha Náprstka, která tam kdysi z pochopitelných důvodů viset nemohla.

Při samotném křtu se uplatnila dělba práce všech přítomných, co mají s Kronikami karmínových kamenů co do činění:

Vše uvedla slečna Hana Fruhwirtová, redaktorka Zoner Press, která má Kroniky karmínových kamenů v gesci.

Anna Šochová se pochlubila tím, že ve své příští knize z Kronik karmínových kamenů zavítá do Draculova

kraje, přičemž není jisté, zda hraběte zapojí do děje či nikoli.

Láhev šampaňského otevřel František Novotný, který tím trochu ohrozil celistvost tapet a artefaktů.

Pár slov o mé knize i o celé řadě dala k lepšímu Františka Vrbenská, duchovní matka celé série.

Paní doktorka Secká s těžkým srdcem zvlhčila pár stránek knihy; nechtělo se jí do toho, protože byla přesvědčena, že knihu znehodnocuje. Museli jsme ji přesvědčit, že právě takto znehodnocený výtitisk na burzách nabývá mnohdy i neobyčejně vysokých hodnot.

Vlado Říša měl nade vším přehled a kontroloval, zda vše probíhá podle regulí.

Sám autor ze sebe vykoktal pár slov o celé edici a pak přečetl dýchavičným hlasem dvě stránky, které aspoň částečně souvisely s tématem přednášky paní doktorky Secké.

Byl to milý a hezký večer, a já tímto slibuji, že od tohoto okamžiku nebudu ignorovat křty knih svých přátel a budu na ně chodit. Výmluva, že to přece jen mám do Prahy daleko, je skutečně jen výmluvou.

A jedna poznámka na závěr. Kniha z žánru fantasy (nebo sci-fi?) Zapomenuté jezero se nachází v litoměřickém knihkupectví v regále s cestopisy.

Josef Pecinovský



Vzhůru, stále vzhůru!

Dva roky po spíše neprodejné pojmenovaných *Tanatonautech* vychází u nás jejich neslaně nemastně nazvané pokračování, které autorovi, Francouzi **Bernardu Werberovi**, trvalo roků šest, ale šlo by mu jistě rychleji, kdyby si v mezičase neodskačkoval k mravencům a leckam jinam, kam ho jeho bujná až bujará fantazie zavádí.

Tanatonauti, dobrodruzi zkoumající říši smrti, z minulého svazku dopluli k cíli. Úspěšně? Je úspěchem zemřít? Stalo se to technickou chybičkou, původním záměrem bylo probádat druhý břeh a vrátit se a mezi mrtvé pak vyrazet jen na občasné výlety, eventuálně si zřídit cestovku a posílat tam platící turisty. Návrat už je nemožný, ale cíle bylo dosaženo. Jenže Werberovi hrdinové jsou z rodu verneovských objevitelů, které žádná nesnáze nezlomí, tedy ani v tomto případě smrt, dychtivost průzkumníka neznámých končin má přednost přede vším.

Tanatonaut Michael Pinchon se tedy po smrti stane jedním z těch, které už za života navštívil v jejich říši. Stane se andělem. Projde tak tak, původně mu hrozila reinkarnace, protože za života nenabral dostatečný počet v ráji pečlivě evidovaných plusových bodů. Poděkovat za to může svému vlastnímu andělu strážnému, z něhož se nevyklube nikdo jiný než **Émile Zola**. V bravurní obhajovací řeči, v níž neskrbli pověstným zvoláním: „Žaluj!“ přesvědčí andělskou vrchnost, že si jeho klient zaslouží zůstat, kde je, a stát se andělem strážným. Pak zažije spoustu zábavných i myšlenkově podnětných příhod s kolegyní andělkou Marilyn Monroe a třeba i s Matkou Terezou, která to nahore nemá zdaleka tak vyžehlené, jak by se tady zdalo, a musí se hodně snažit a nahlas vyslovovat moudra, která jsou často v přímém protikladu k tomu, co hlásala v životě, aby si místo nahore zasloužila. Hlavně se ale Pinchon co by anděl strážný musí starat od kolébky až do konce o tři svěřené smrtelníky: černošku Venuši, předurčenou pro dráhu modelky a herečky, Rusa Igora, předurčeného pro válku v Čečensku, a Francouze Jacquesa, předurčeného pro kariéru spisovatele, který napíše možná i trilogii o mravencích.

Už z *Tanatonautů* a snad i z tohoto stručného nástinu vysvítá, že Werber nebere nic moc vážně. Absurdní grotesknost, jejíž zdroj bychom mohli hledat snad až u **Pierra Henriho Camiho**, **Tristana Bernarda** a podobných osvěcených duchů francouzského humoru raného 20. století, je jedním z klíčových poznávacích znamení této i předcházející knihy. I odkaz k **Verneovi** je na místě a ještě více k jeho méně slavným a také méně vážným kolegům **Renardovi**, **Couvreurovi** a dalším, autorům naivních, ale s plným nasazením fantazie psaným polobrakovským románům. Werber však ví, že pracuje s velmi vážným tématem,

vpravdě s otázkami života a smrti, a tak pod maskou smíchu, lehkomyšlnosti a posměvačného úšklebku lze najít i vážnější tvář. Podobně jako v předchozí knize, jejíž epizodicky fragmentární struktura umožňovala prokládat dějové kapitoly poučnými encyklopedickými a odbornými citáty na téma smrti, najdeme i zde odkazy k odborným textům. Je jich tu však méně a téměř všechny vedou k *Encyklopedii relativního a absolutního vědění*, smyšlenému dílu smyšleného autora Edmonda Wellse. Autor si ho vymyslel už pro mravenčí trilogii a tam i zde mu „citace“ pomáhají postrkovat děj v často krkolomných zlomech, avšak „citované“ myšlenky, jakkoli mnohdy extrémně kontroverzní, stojí za pozastavení a zamyšlení, než autor přeskočí k absurdním rozehrávkám následujících kapitol.

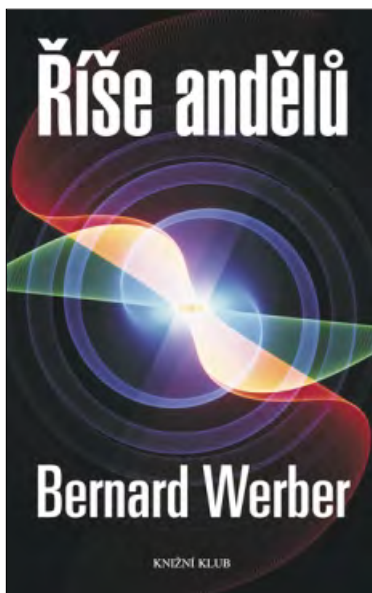
Říše andělů působí – už pouhým rozsahem – poněkud odbytěji než předchozí svazek. Na druhou stranu ale se zdá, že autor si uvědomoval širší možnosti, jež mu konfrontace andělů a jejich pozemských svěřenců dává ke zcela nefantaskním, realistickým postřehům, a poměrně zdárně je využil. *Říše andělů* je tedy ve srovnání s *Tanatonauty* o něco vážnější, ne tak bujará, ne tak důsledně absurdní.

Pinchon je, jak už bylo řečeno, verneovský hrdina. Bádá, zkoumá, zaznamenává, porovnává. Ale co dělat, když už není co zkoumat. Odpíchnout se dál, k novým břehům. Ráj už začíná být nudný, poznaný. Cesta ze země k andělům ho vedla směrem vzhůru. Je jasné, která bude jeho další zastávka. Pořád pánbůh, co nás tam čeká.

Roman Lipčík/ILiteratura
Bernard Werber: Říše andělů. Přel. Šárka Belisová, Euromedia Group – Knižní klub, Praha 2011, 384 s., 289 Kč.

Isaac Asimov: Počítačové piráti

Antologie, kterou mistr sestavil se dvěma zkušenými spolupracovníky, obsahuje především humoristické povídky, které svým poselstvím nijak nezestárlý. Navíc se dá říct, že tyto historky o dnešních neutuchajících lidských snahách využít a zneužít počítače k vlastním záměrům získaly časem vysloveně roztomilou patinu. Přeložili **Richard Podaný** a **Veronika Volhejnová**, 344 str., 298 Kč, pro členy *Trifid klubu* 248 Kč.



Časem s vědou - květen

o velkých činech a lidech vědy

V Paříži má 1. května 1902 premiéru první vědeckofantastický film. Jmenuje se *Cesta na Měsíc* a natočil ho průkopník trikové kinematografie Georges Méliès, přezívaný „Julius Verne francouzského filmu“. Mezi jeho pozdější trháky patřil mj. snímek *Výbuch sopky na Mont Pelée* (viz níže).

Pomineme-li spekulace o božském stvoření, soudí se, že život na Zemi vznikl buď samosložením vhodných anorganických komponent, nebo k nám jeho zárodky připutovaly z dalekých končin vesmíru. Mladý biochemik Alexandr Ivanovič Oparin má svoji vlastní verzi abiogeneze a 3. května 1922 na shromáždění Botanické společnosti v sále Moskevské státní univerzity s ní poprvé seznamuje odbornou veřejnost: Život vznikl z neživé hmoty (prvků, sloučenin) jejím postupným vývojem podle přírodních zákonů, a to pravděpodobně skrze shluky koloidně rozpuštěných bílkovin zřetelně ohraničených vůči rozpouštědlu. Nikdo teď ani za dva roky, kdy teorii v rozšířené podobě publikuje, neprojevil valný zájem, neboť tehdy se tento problém pokládal za jakousi prokletou, neřešitelnou otázku spadající spíše do oblasti víry než vědy. Zlom přinesl počátek 30. let, kdy Holanďan H. G. Bundenberg de Jong objevil kapkovité útvary (nazval je koacerváty) vznikající ve vodném roztoku několika polymerů, které si na povrchu vytvářejí membránu podobnou biologické. Počátkem 50. let se zase v Americe podařilo v podmínkách podobným pravěce pozemským poprvé syntetizovat organické látky včetně základních stavebních látek života – aminokyselin.

Jednoho červnového dne 1846 si jistý Henry Thoreau vyrazil do města, aby si nechal podrazit boty. Přitom ho natrefil místní strážník a vyzval ho k zaplacení tzv. daně z hlavy. Thoreau odmítl s tím, že daň neplatí proto, že by na ni neměl, ale z vyššího principu. Nehodlá totiž podporovat vládu, se kterou nesouhlasí – obecně šlo o její kladný vztah k otroctví a o právě zahájenou válku s Mexikem. Když mu úředník pohrozil vězením, Thoreau opáčil, ať ho tedy zavě... Daň pozdě večer zaplatila Thoreauova tetička (pro jistotu na několik let dopředu), takže hned ráno strážník přišel vězně propustit. Thoreau se ale svobodě bránil. Chtěl svým uvězněním burcovat veřejné mínění. Nakonec ho museli z cely doslova vystrkat. Když se ho pak sousedé ptali, proč se tak hrdul do kriminálu, vznikl slavný esej *Občanská neposlušnost*.

Henry David Thoreau se narodil roku 1817 v Concordu (Massachusetts, USA) v rodině výrobce tužek. Od mládí ho fascinovala příroda; jako malý kluk prý nejednu noc strávil pozorováním hvězd v naději, že za nimi spatří Boha...

Na Harvardu získal důkladné humanitní i přírodovědné vzdělání. O kariéru veřejného intelektuála a lva salonů však nestál; místo ní dával přednost samotě a přemýšlení.

4. července (na Den nezávislosti) 1845 se uchýlil k jezeru Walden, kde si postavil srub a šestadvacet měsíců žil v souladu s přírodou – sedlačil, chodil, pozoroval, filosofoval.

Poté napsal svoji nejznámější knihu *Walden neboli život v lesích* (1854). „Většina přepychových věcí a mnohé z toho, co nám takzvané zpřijemňuje život, je nejenom postradatelné, ale rozhodně brání

zušlechtění lidstva. Pokud jde o přepych a pohodlí, ti nejmoudřejší žili ještě prostěji a skromněji než lidé chudí. Staří filosofové – čínští, indiští, perští a řečtí – patřili k těm, nad něž nikdo nebyl chudší na statky pozemské a bohatší svým duchem... To platí i o novodobějších reformátorech a dobrodincích člověčenstva. Jen ten může být nestranným a moudrým pozorovatelem lidského života, kdo jej nazírá z nejpříhodnějšího postavení, z postavení, které bychom mohli nazvat dobrovolnou chudobou.“

Sám pro sebe jsem si jeho odkaz zredukoval do tří bodů:

Hledání smyslu života začíná jeho zjednodušením.

Příroda činí člověka lepším.

Vyšší pravdy v nás vyvstávají prostřednictvím přírody.

Henry David Thoreau, mj. první ekolog celoživotní volbou, zemřel 6. května 1862 v Concordu na tuberkulózu.

Explóze sopky Mont Pelée na karibském ostrově Martiniku 8. května 1902 je největší vulkanickou katastrofou 20. století. Mračno až 700° C teplého popela „steklo“ po svahu 1400 m vysoké hory, přičemž nabralo rychlost 160 km/h, a doslova sprázilo hlavní město Saint Pierre s okolím – ze 30 000 obyvatel přežili čtyři. Když žhavý mrak dorazil k moři, přivedl přibřežní vodu k varu! Paradoxní na celé tragédii bylo, že sopka své lidské sousedy už v dubnu opakovaně „varovala“, jenže kvůli blížícím se místním volbám úřady náznaky ignorovaly. – Z přírodovědného hlediska bylo na explozi zajímavé, že po ní z kráteru vytékala láva tuhá tak, že se vysunovala nad horu jako pasta z tuby... To se Mélièsovi muselo fakt líbit.

František Houdek

Doppler a matematika

Třeštění letitého popularizátora 5

Pět učenců, kteří přišli na pravidelné zasedání přírodovědné sekce Královské české společnosti nauk, konané 25. května 1842 jako vždy ve Vlasteneckém sále pražského Karolina, se stalo svědky události později označené jako *historická* – přednášky rakouského profesora pražské stavovské polytechniky Christiana Dopplera nazvané *O barevném světle dvojhvězdy a některých jiných hvězd na nebi*. Autor v ní matematicky zdůvodnil změnu kmitočtu záření při vzájemném pohybu zdroje a pozorovatele. Dnes se stačí postavit na silnici: Blíží-li se rychle jedoucí vozidlo, zvuk jeho motoru se v okamžiku, kdy nás stroj mine, změní v hlubší. Pokles tónu je tím výraznější, čím rychleji se zdroj zvuku pohybuje.

Základní vysvětlení Dopplerova jevu je prosté: Při vzájemném pohybu „k sobě“ posluchač zachytí za jednotku času víc zvukových vln od vysíláče než při pohybu „od sebe“. Vlny tedy mají subjektivně vyšší kmitočet, znějí ve vyšší tónině. Při vzdalování je tomu obráceně.

Před sto sedmdesáti lety to ovšem s důkazem bylo těžké – v Čechách ještě nejezdily ani vlaky, potřebnou rychlost vyvinul snad jen naplno cválající kůň... První důkaz platnosti Dopplerova principu v akustice podal v roce 1845 holandský fyzik Christophor Buys Ballot: Na otevřený železniční vagon umístil družstvo trubačů a nechal je profičet maximální rychlostí, jaké byla mašina schopna (řekněme šedesátkou). Pokles výšky tónu byl nepřeslechnutelný.

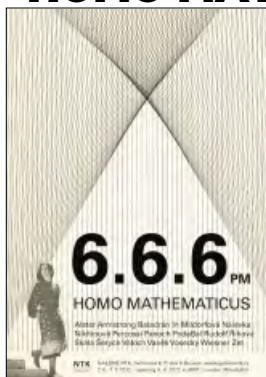
S původně uvažovaným světelným zářením v astronomii to bylo těžší, ale podařilo se. V roce 1929 dokonce americký astronom Edwin Hubble našel u vzdálených hvězd posuv jejich

HOMO MATHEMATICUS

Skupinová výstava, ve které se čeští i zahraniční umělci zamyslí nad významem čísel, měření, počítání a kvantifikace v současné společnosti.

Již jen do 7. 7. 2012.

Národní technická knihovna,
Technická 2710,
Praha 6 - Dejvice
Kurátor Milan Mikuláščík



interkom 5-6/2012

světla k rudému konci spektra (tedy se od nás vzdalují) a objevil tak rozpínání vesmíru. Z něho pak americký fyzik ruského původu George Gamow vyvodil roku 1948 ideu vzniku vesmíru Velkým třeskem.

Fyzika v éteru matematiky

Na Dopplerově jevu jsem si uvědomil, že matematika dokáže stejně tak objevovat, jako vynalézat. Doppler svoji ideu kvantitativně vyjádřil vzorcem. Ten, i když nevyžaduje počty kdovíjak složité, v daném kontextu představuje matematiku tvůrčí, objevnou, neboť zprostředkující nové poznání. Taková to matematika tvoří kostru každého fyzikálního objevu.

Nyní si vezměme kupříkladu sonografické vyšetření v medicíně. Rovněž původně „Doppler“. Avšak to, že ze změní vyslaných a odražených ultrazvukových impulsů „vyleze“ na monitoru obrázek plodu uhnědženého v děložce nebo krve proudící tepnou, je zásluhou digitálního zpracování obrazu, což není nic jiného než zase matematika – jakkoli mnohem složitější nežli v Dopplerově vzorci, přesto nikoli objevná, nýbrž služební, aplikační. Ta, obrazně řečeno, kostru (prvotní data sejmutá podle Dopplerova vzorce) obalí nezbytným svalstvem, které teprve učiní postavu lidsky vnímatelnou. Obdobně jako u lékařské sonografie to funguje i u obrázků „naměřených“ metodou počítačové tomografie, u záběrů z astronomických dalekohledů či elektronových mikroskopů, u družicových

map Země a „sonarů“ mořského dna, jakož i u radarových snímků oblačnosti v TV předpovědích počasí.

Matematika však digitální data netoliko zviditelňuje, kreslením prostřednictvím čísel lze kostru i maso objevu (obecně jevu) opatřit ještě jakýmsi m-tukem a dokonce m-kosmetikou. Výsledkem jsou obrazy ve falešných barvách, posunutých porcích, v reálně nedosažitelných úhlech pohledu, jakož i jinak „zpykykané“. Nu a poněvadž matematika není (přímo) vázána na hmotný svět, mohou vznikat i obrazy zcela fiktivní, bez podkladového reálného jevu. Tyto totálně virtuální m-světy zhusta bývají žádoucí tak, že se na nich můžeme stát až závislími (což si jejich tvůrci evidentně přejí, neb to bývá spojeno s jejich ziskem). S novou palčivostí se – tentokrát díky matematice – vtírá otázka: *Co je víc, krása nebo pravda?* Otázka není nikterak od věci – ona přímo souvisí s postavením vědy v dnešní společnosti! Ale to už jsme se od představ stařečka Dopplera dostali opravdu hodně daleko.

František Houdek

Jak jsem autorsky četla

Ano, už i já jsem opustila noru, neboť je jaro, hezky a paní z ašské knihovny chtěla udělat gymnazistům pořad. S tím mám poněkud problém, vystupovat jako zvířátko jménem „hele, koukejte na paní, co píše,“ a čechrat si pírečka. Domluvila jsem se tedy, že k autorskému čtení přiřaším ještě hádanku o tajuplné knižce, kterou budou svorně nenávidět u maturity, a když nápad prošel, nacpala jsem tam ještě, že odvážlivcům, co se dostaví, ještě ukážu něco ze svých sbírek.

Hádanku jsem měla poněkud zmáknutou, ale hodinu před odchodem mne napadla šílená hnusárna. Chachá, to bude psi na! I sedla jsem k netu a honem si vypisovala pár hnusných termínů. Když jsem ta autorka od hororů, ať študáci něco zažijou.

Hádanku jsem dala i knihovnici, měla s tím trochu potíž, protože ona neměla neoblíbenou literaturu mezi otázkami k maturitě. Hm. Holt se dala na to správné řemeslo. Potom zírala, co vybaluji za poklady a rozkládám na stoly. Konferenční sál měl na jedné straně takové ty stohovací čalouněné židle s větším sklonem opěradel (ale spát se v nich nedá, vypadá to blbě), proti nim stolec s ovocným čajíčkem pro mne a za mnou byly stoly do účka podél zdi, kam jsem rozmístila své poklady. Na jeden stolec jsme navršily pár mých knížek, autoráky a toho, co vlastní knihovna. Jsou dobří, už pět knížek!

Přišli septimáni, představila se mi paní učitelka, naličená trochu do gothic stylu s něžným piercingem, šou mohla začít. Ehm, fakt jsem z toho udělala víc šou než show. Nejdřív jsem byla představena v tom tradičním stylu (nejlepší, literární ceny...). Klasický běs, co se nedá poslouchat, ale kupodivu mne to dobře usadilo v roli. Začala jsem:

„Mám-li hovořit o práci spisovatele, musím vám prozradit, že nejvíc záleží především na tom, jak ovládáte lingvistické struktury, analýzu větné stavby, gramatiku i morfologii, samozřejmě syntax. Vždyť máme tradičně alfabetskou kulturu, i když roste podíl audiovizuálních podnětů...“

Lidi, já bych vám přála vidět, jak dětem tuhly tváře a oči vylézaly z důlků! Profesorka byla vyloženě zděšená. Myslím si, že pokud s nimi měli kdy nějaký pedagogové a vychovatelé potíže, užili by si ty dvě minuty jako vrcholnou blaženost! Víc jsem to nevydržela, bylo to nad moje síly.

Ti si oddechli, když jsem se začala smát a prozradila, že to nemyslím vážně! To jsem jim jen předvedla, jak se dá potkat v životě cosi absurdního, a kdyby si teď promýšleli, co by mohli přijít dalšího, dojdou k docela dobrému hororovému námětu.

Popovídala jsem něco o knížkách, Ceně Karla Čapka, Ikarii. Přečetla jim povídku o přepečlivě pořádkumilovné paní (Nevinně naděje), která touží po zaplnění hřbitovního kouta jednotlivými náhrobkami své rodiny, a odpovídala na klasické dotazy, jak dlouho píšou a tak. Bavili jsme se docela dobře, ale už toho o mně bylo dost.

Takže hádanka. Ukázala jsem poněkud odpudivě vyhlížející knižku 15x12 cm v hnědých deskách s olámanými rohy a prozradila, že vyšla v roce 1858. Je to něco jako sbírka poví-

dek a básní. Podobné vyšly celkem dvě a patří k maturanty proklínaným počínům české literatury. Jim, na rozdíl od vás, milí čtenáři, jsem řekla i několik jmen, než to cinklo. Vy tady se ještě traptě, řešení dám na konec.

Jinoši a dívčíny žasli. Někteří ani nevěřili, že ta hrůza vypadá tak nevině – ba co víc, divili se, že je to takové ohmatané. Prozradila jsem jim, že je to následek časté četby, důkazem jsou uvnitř i oslí uši. Myslím, že to pro ně byla dost drsná scifárna v reálu. Někdo to fakt dokázal číst?! Snad i dobrovolně?!

Zavlekla jsem je tedy do minulosti ještě víc. Pravda, moje nejstarší učebnice je mladší než ta knižka, ale o pouhých sedmnácti letech. A když jsem nedávno za KORUNU koupila učebnici zeměpisu z r. 1879, doma jsem zjistila, že byla původně zabalená ve čtvrtce s rysem z té doby (hřbet se přesto rozpadl a tak dostala zhruba ve třicátých letech ještě jednu volné desky, stejně jako další saláty, nejmladší z roku 1931) a je v ní založena ručně nakreslená mapa Německa. Trochu jsem to podlepila a mohl si to později prohlížet, ale pořad za mnou chodili a nevěřili, že tu mapu pravěkému školákovi někdo nevytisknul. Naštěstí tam byly ručně (a dost naškrábaně, žáku Čiháku!) napsané názvy a poznámky stejnými inkousty jako bleděmodré řeky a rudé hranice.

Geometrie pro septimány z r. 1919 jim taky počechrala mozkovny, protože v pravěku se tedy učili docela hustě. Předvedla jsem jim ještě biologii pro základní školy se soudruhem Lysenkem a přestala je trápit. Vrhli se na tu výstavku a dobrou půlhodinu ocali a studovali, nacházeli úžasné věci (třeba ve zpěvníku pro sekundu z r. 1935) a já si to vychutnávala. Potěšilo mne, že bez zájmu nezůstaly ani exponáty mnou spáchané, ale hlavně ta zvidavost a nadšení z muzeálních kousků, kterých se opravdu dotýkali opatrně a uctivě. Většina je ale jako nová, nemusela jsem se o ně bát.

Tomu mládenci, který uhodl, že se jedná (a tak jo, já už to řeknu) o Almanach Máj, pořad nešlo na rozum, že jim v plen vydám takovou úžasnou hodnotu. Hm, byl za nějakých pět korun, není úplně v pořádku, ještě si na nějakou dražbu musí počkat. Ale ta mládkova úcta mne blažila také.

Myslím si, že si prohlížení a půl hodiny slávy ty moje knížky užívaly podobně jako já a ostatní přítomné dospělé milovnice knih. Kdykoliv totiž někdo jakoukoliv pozapomenutou knížku otevře a čte, přestane být výplní police, muzejním exponátem a najednou z těžce profláklých titulů nejsou ani strašáci maturantů.

Mění se na kořínky, na které si lze sáhnout a mít z toho setkáni radost. Lidi zlatí, té tam bylo na hrstě! Pedagožka byla nu cena studentům opakovaně připomenout, že už fakt musejí končit. Zdálo se, že se jí taky moc nechce... Ale jak zmínila čas oběda, probudily se u dorostenců zdravé pudy. Knížky se kousat nedají, leč při cestě je čekalo „Hladové okno“ a další lákadla. Co dodat? Podobná báječná setkání přeju vám všem.

Anna Šochová

DOGMA

... a trocha kultury, FILMY:

Odposlechnuto:

„Já mu zkusím zavolat, ale on jak je na volné noze, tak nevím, jestli dokáže stát...“
Pavel Čepek

„To je zvláštní, že žádný z těch nervů nevedou do zubů, to já jich tam mám...“ – výstava The Human Body, výrok návštěvníka nad vypreparovanou nervovou soustavou

„Tohle vidět dřív, tak jsem na ten potrat nešla.“ – výstava The Human Body, výrok návštěvnice nad sérií plodů v různém stupni prenatalního vývoje

Obdrženo:

„... nazywam się panna Flora Armande, Wiek 24, wysokość 5 m 11 cm, waga 61, jestem tylko córka...“ – nabídka došla na mail knihkupectví (zůstala oslyšena – nevadilo nám ani tolik, že je slečna při svém věku ještě panna, ani to, že je zlodějka, ale bohužel by se nám do prodeje při své výšce nevešla).

IRON SKY – ne nejbohatší snímek ne bez chyb, ale dělaný s takovou dávkou nadšení, že mu to (chcete-li) snadno odpustíte. A kdo by nechtěl, při pohledu na nacisty na Měsíci v roce 2018, na stále charismatického (a – nemůžu si pomoci – ne úplně přičetného) Udo Kiera v roli jejich vůdce, na skoro-steam-punkovou techniku, na Petu Sergeant sexy za všech okolností, na skvělé politické vtípy (nebo ne tak skvělé, ale určitě infantilně zábavné), na... A vůbec, běžte si na to sami, protože jediná minuta má v sobě tolik radosti z podstaty filmu, kolik jich nemá celý čtvrtý Indiana. (Poděkování prezidentské kanceláři, která mne přesvědčila k návštěvě kina, i když k prezentaci zvolila pro mne nepochopitelný technický fórek.)

TEMNÉ STÍNY – 90 minut rybářské verze Dallasu a půlhodinové akční finále, které nemá ani logiku, ani styl. Jasně, Burton je v tom pořád vidět, ale zahleděný do sebe, bez zájmu o diváka – a jediný pohled Chloë Grace Moretz (fialovovlasé koťátko z Kick-Ass) nabídne asi tisíckrát víc erotiky než upířský sex na stěněch a stropě...
Filip Gotřid

Velká kniha příběhů pro 21. století

Antologie povídek jsou jako ta bonboniéra, o které vyprávěla Forrestu Gumpovi jeho maminka. Nikdy nevíš, jak ti to namíchali.

Nejlepší povídku sborníku napsal sám Gaiman. Když se tohle stane, zasluhuje editor antologie pochvalu, nebo spíš naopak? Povídka se jmenuje Pravda je jeskyně v černých horách a je skvělá, ostrá jako nůž na hřbetu ruky v mrazivém ránu. Další dvě opravdu výborné jsou předposlední a poslední povídka antologie, obě od autorů, o nichž jsem nikdy neslyšel: První let McCauleyho Bellerophonu od Elizabeth Hund a Na d'áblově schodišti, kterou napsal Joe Hill. Hlavně ten Bellerophon (česky by ovšem lépe vypadal přeložit to podle příslušné řecké báje jako Bellerofontés, takhle to vypadá, že jde o nějaký typ fonografu) je výborný. Bellerofontés z povídky je letadlo, s nímž jeho vynálezce údajně vzlétl do vzduchu tři roky před bratry Wrighty, přitom ovšem zahynul. Dochoval se však podivný filmový záznam... je to napínavé, zvláštní, dojemné, výborně napsané a velice originální. Je to povídka s tajemstvím, ale především velká pocta šikovnosti a pracovitosti techniků. Je to taky povídka o přátelství a lásce, o muzeu, o stárnutí a celkem vzato asi o smyslu života. Nebo co.

To jsou ty tři nejlepší. Pak je tam několik velmi dobrých: Padají hvězdy (Joe R. Lansdale), Váhy a míry (Judi Picoult), Jezero skřetů (Michael Swanwick) a jedna skvělá, leč matoucí do té míry, až to vypadá, že jí kus chybí nebo že se nějak fatálně

ztratila v překladu – Puntíky a měsíční svit (Jeffrey Ford), tedy Polka Dots and Moonbeams – název sedí, je to swingová povídka, Velký Gatsby přenesený někam do fantaskní pouště mimo svět a propojený se zápletkou filmu Na Hromnice o den více.

Dál tam jsou průměrné povídky, což je mimochodem kategorie, do níž mi spadli všichni autoři jmen (pro mne) zvučných: Joyce Carol Oatesová, Michael Marshall Smith, Chuck Palahniuk, Gene Wolfe. (Nejvíce mě zklamal Smith, frajer jako on a tak levná záležitost!) Vlastně ne, všichni ne: jeden z nich (Peter Straub) se ocitl v kategorii „povídky, které nemají hlavu ani patu“. Úhrnem: tři super, čtyři skoro super, šest (podle mne) špatných, třináct průměrných. A jedna nehodnotitelná, protože to vůbec není povídka, ale obsáhlé vzpomínky Michaela Moorcocka na život britské fantasy scény v šedesátých a sedmdesátých letech. „Postelové rozhovory s Jenny mě sice inspirovaly k několika povídkám, ale na druhé straně mi dost vadilo, že jsem se předtím účastnil jejich grupáčů.“ Hm, třeba vás tohle zajímá; mě ne.

Půjčte si to v knihovně, nekupujte, za čtyři stovky to není value for money.
Petr Koubský / goodreads.com



Neil Gaiman, Al Sarrantonio: Velká kniha příběhů pro XXI. století, Albatros, Praha 2012, přeložili Vít Bezdiček, Jitka Cardová, Mirka Kopicová, Richard Podaný, Ivan Ryčovský, Hana Zahradníková, obálka Daniel Špaček, 448 str., 399 Kč.

Strávejte pár jesenných dní v Bratislave!

Ste srdečne vítaní na **PARCONe** 21. - 23. 9. 2012.

V tomto čase Bratislavu zachváti okrem fantastickej nálady aj úžasné snečné babie leto.

V Dome Odborov ISTROPOLIS v centre mesta sa môžete presvedčiť, že spolu dokážu komunikovať rôzne žánre fantastiky či už o historických a mytologických témach, sci-fi a fantasy, ale aj komikse a manga a o s ňou súvisiacou japonskou kultúrou. Priestory PARCONu sú dostatočne rozsiahle a tvár

ne na to, aby prijali aj viac ako 10 000 návštevníkov, a toto podujatie má aj zvláštny akčný atribút, na svoje si prídu či už záujemcovia o prednášky a workshopy, tak aj všetci tí, ktorí si chcú zaskákať pri karaoke, prebiť sa mečom pri laseovej šou, zahrať si stolovú hru v tradičnom ihrisku, alebo aj medzičky na mnohých pre tento účel pripravených plochách. A to som ani nespomenula mnohé filmové trháky premietané v dvoch kinosálach. Presný program bude zverejnený cca 1 mesiac pred začiatkom podujatia na www.parcon.sk, kde nájdete už dnes aj mnohé ďalšie užitočné informácie a kde si môžete stiahnuť aj plagát.

Vstupné v predpredaji na 3 dni je 12,90 Eur/ na mieste 15,90 Eur/.

Ubytovanie je možné v Hoteli Závod služieb železníc /16 Euro noc+raňajky/, ktorý je cca 30 metrov od miesta conania /ešte je tam 22 voľných miest/, alebo na rôznych miestach v okolí, viď web.

Platby je možné posilať:

Názov účtu: AnimeCrew Plus

Číslo účtu: 10604975/5200

Banka: OTP Banka Slovensko, a.s., Štúrova 5, 813 54 Bratislava

Konštantný symbol: 0558

Variabilný symbol: Dátum podania platby vo formáte den.mesiac.rok

Účel Platby: Meno, ktoré sa bude zhodovať s menom na vašej objednávke

IBAN: SK325200000000010604975

BIC/SWIFT: OTPVSKBX

Vstupenky predáva aj www.ticketportal.sk

Dúfam, že si nájdete pár voľných chvíľ, pretože vás radi znova uvidíme.

dame

Festival fantazie 2012

Pá 29. 6. 2012 (15:00) - Ne 8. 7. 2012 (16:00)

ČR - Vysočina - Chotěboř



Největší festival fantastiky a her v ČR - sci-fi, fantasy, horor, ale i další témata ve filmech, seriálech, knihách, comicsech a hrách.

Stargate, Star Trek, Star Wars, Červený Trpaslík, Pán prstenů, Harry Potter, Zeměplocha, Stmívání; to je pouze zlomek témat ze zábavy, která vás čeká na jednom z největších festivalů v Evropě.

Zahraniční a domácí herci, filmy, seriály, TV dokumenty, hry a turnaje všeho druhu, divadelní a šermířská představení, koncerty, soutěže, besedy, přednášky a mnoho dalšího. Festival fantazie (pořádaný od roku 1996) má nejobhatší program ze všech obdobných akcí na světě!

Přijďte do Chotěboře strávit první prázdninový týden s fantastikou a hrami a odvezte si spoustu nezapomenutelných a neopakovatelných zážitků. Přihlaste se na místě nebo předem s výhodami. Nečekejte a naplánujte si svou doslova FANTASTICKOU DOVOLENOU už teď!

<http://www.festivalfantazie.cz>

VP

NON FICTION

Douglas R. Hofstadter

Gödel, Escher, Bach

EXISTENCIÁLNÍ GORDICKÁ BALADA

Metaforická fuga o mysli a strojích v duchu Lewise Carola poprvé vyšla v roce 1979 (o rok později za ni autor získal Pulitzerovu cenu) a od té doby se uvažovalo o českém překladu s vědomím, že na něj nejspíše nikdy nedojde. Několik úryvků vyšlo v osmdesátých letech ve Světové literatuře, ale zdálo se, že spíše potvrzují, že se český čtenář překladu nedočká. O to větší dík patří kolektivu překladatelů pod vedením Zdeňka Kárníka, který to ve spolupráci s autorem dokázal. Přesvědčte se třeba na webu www.dokoran.cz/ukazky/1337610039.pdf

Argo / Dokořán, 2012, překlad Petr Holčák, Karel Horák, Otto Huřík, Zdeněk Kárník, Luboš Pick, Jiří Podolský, Jiří Rákosník, Martin Žofka, vázaná s přebalem, 832 stran, 998 Kč, původní název: Gödel, Escher, Bach: An Eternal Golden Braid



argo / dokořán